

**UNIVERZITA PALACKÉHO
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

**NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ SE
ZAMĚŘENÍM NA REORGANIZACI**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

OLDŘICH BENEŠ

2010

Já, níže podepsaný Oldřich Beneš, autor diplomové práce s názvem **Nová právní úprava insolvenčního řízení se zaměřením na reorganizaci**, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu ustanovení § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů, správci:

Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8
771 47 Olomouc

ke zpracování mých osobních údajů v následujícím rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích a informačních systémech Univerzity Palackého v Olomouci, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého v Olomouci. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého v Olomouci s názvem Informační centrum Univerzity Palackého v Olomouci.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, ve znění pozdějších předpisů.

Prohlašuji, že moje osobní údaje výše uvedené jsou pravdivé.

Prohlašuji tímto, že jsem diplomovou práci s názvem **Nová právní úprava insolvenčního řízení se zaměřením na reorganizaci** zpracoval samostatně pouze s využitím vlastních znalostí a pramenů v práci uvedených.

V Hlučíně dne 20. 2. 2010

Oldřich Beneš

Děkuji tímto Mgr. Kláře Hamuľákové za její pečlivé vedení při vypracovávání této diplomové práce, zejména za její odborné rady, připomínky a konzultace poskytnuté k této práci. Dále bych chtěl za podnětné nápady a konzultace poděkovat Mgr. Petru Budínovi a Bc. Janu Zehnalovi.

V Hlučíně dne 20. 2. 2010

Oldřich Beneš

Obsah

1. ÚVOD	6
2. SYSTEMATIKA INSOLVENČNÍHO ZÁKONA A JEHO VZTAH K JINÝM PRÁVNÍM PŘEDPISŮM	8
3. PRŮBĚH INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	10
4. ZÁSADY INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	11
5. PROCESNÍ SUBJEKTY A ÚČASTNÍCI INSOLVENČNÍHO ŘÍZENÍ	13
5.1 Účastníci insolvenčního řízení	16
6. ÚPADEK	17
7. ZPŮSOBY ŘEŠENÍ ÚPADKU	21
7.1 Konkurs	21
7.2 Reorganizace	23
7.3 Oddlužení	25
8. MORATORIUM	26
9. REORGANIZACE JAKO NOVÝ ZPŮSOB ŘEŠENÍ DLUŽNÍKOVA ÚPADKU	28
10. POJEM REORGANIZACE	30
11. KAPITÁLOVÁ STRUKTURA PODNIKU	33
12. PODMÍNKY REORGANIZACE	37
12.1 Podmínka být podnikatelem	37
12.2 Kvantitativní podmínka reorganizace	39
12.3 Kvalitativní korektiv kvantitativní podmínky reorganizace	41
12.4 Kvalitativní podmínka reorganizace	41
13. PRŮBĚH REORGANIZACE	43
13.1 Návrh na povolení reorganizace	43
13.2 Rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace	45
13.2.1 Konsensuální reorganizace	47

13. 2.2	Nekonsensuální reorganizace	48
13. 2.3	Problém společně užívaného zdroje	49
13. 3	Rozhodnutí o povolení reorganizace a jeho účinky	51
13. 4	Reorganizační plán.....	52
13. 4.1	Určení způsobu provedení reorganizace.....	54
13. 4.2	Rozdělení věřitelů do skupin	57
13. 5	Zpráva o reorganizačním plánu.....	57
13. 6	Projednání reorganizačního plánu	57
13. 7	Provádění reorganizačního plánu.....	61
14.	SKONČENÍ REORGANIZACE.....	63
15.	ZÁVĚR	65
16.	POUŽITÁ LITERATURA	68
17.	PŘÍLOHY	72

1. Úvod

V úvodu této diplomové práce bych rád uvedl důvody, které mě vedly k výběru tématu této diplomové práce a způsoby, kterými tato práce byla zpracována.

V roce 2007 začala ve Spojených státech amerických hypotéční krize, která během několika měsíců přerostla v krizi hospodářskou a daleko přesáhla hranice Spojených států amerických, stala se tak krizí celosvětovou a vzhledem k provázanosti ekonomik samozřejmě zasáhla i Českou republiku. I přesto, že se v odborné veřejnosti hovořilo, že jde hlavně o krizi důvěry, než o reálnou hospodářskou krizi, realita ukázala, že i tzv. krize důvěry bude krizí reálnou a vývoj, který následoval v roce 2008 a dalších letech tuto tezi jen potvrdil.

Právě v období hospodářské krize, tedy v období velkých změn na trhu, se víc než kdy jindy zvyšuje potřeba kvalitní úpravy úpadkového práva, pochopení jeho systému a umu praktické realizace v něm obsažených nástrojů. Rok 2008, tedy počátek celosvětové hospodářské krize, je shodný s rokem, ve kterém nabyla účinnosti rozsáhlá rekodifikace českého úpadkového práva. V době vzniku rekodifikace českého úpadkového práva její tvůrci netušili jak velká zatěžkávací zkouška v podobě probíhající hospodářské krize bude české úpadkové právo čekat. Pravdou je, že potřeba rekodifikace úpadkového práva, byla v České republice od konce devadesátých let, takže z pohledu do minulosti lze tvrdit, že nová úprava úpadkového práva nabyla účinnosti za pět minut dvanáct. Nová právní úprava úpadkového práva rovněž přinesla řadu nových institutů, jako např. nové způsoby řešení dlužníkovra úpadku, kterými jsou oddlužení a reorganizace, které dlužníku umožňují vyřešit svůj úpadek nelikvidační formou. Vzhledem k mému zájmu o obchodní právo v souvislosti s celosvětovou hospodářskou krizí vzrostl i můj zájem o způsoby, kterými lze špatný ekonomický stav podniku řešit a to právě a hlavně nelikvidační formou tak, jak to umožňuje právě reorganizace, jejíž obliba jako jednoho ze způsobu řešení dlužníkovra úpadku od nabytí účinnosti nové právní úpravy roste.¹ A právě výše uvedené bylo nejdůležitějším impulsem, abych se rozhodl věnovat ve své diplomové práci právě nové úpravě insolvenčního řízení se zaměřením na reorganizaci.

Odborné literatury, která se zabývá novou právní úpravou úpadkového práva, popřípadě přímo reorganizací, je velice málo. Tento politováníhodný stav vyplývá samozřejmě jednak z novosti právní úpravy úpadkového práva a jednak z poměrně složitosti institutu reorganizace, a to z důvodů provázanosti nejen právních odvětví, ale především

¹ Rostoucí zájem o reorganizaci jako jednoho ze způsobu řešení dlužníkovra úpadku nelikvidační formou prokazují i statistiky vedené Ministerstvem spravedlnosti ČR dostupné dne 10. března 2010 na < <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/statistiky.html> >

z provázanosti práva a ekonomie, kdy obě tyto disciplíny jsou pro úspěšné řešení a zakončení reorganizace potřeba.

Co se týče samotné struktury diplomové práce, na počátku, za účelem lepšího pochopení významu a smyslu reorganizace, stručně zmíním obecné informace o nové právní úpravě úpadkového práva. V dalších částech práce se zaměřím na podrobnější popis reorganizace, její jednotlivé fáze a nové důsledky, které jakožto nový způsob řešení dlužníkovy úpadku bude reorganizace pro účastníky tohoto procesu bezesporu znamenat. V jednotlivých kapitolách týkajících se reorganizace pak poukazuji na problémy, které jsem při studiu tohoto institutu objevil a pokusím se navrhnout možné způsoby řešení těchto problémů. Rovněž budu v kapitolách o reorganizaci zmiňovat výhody a nevýhody, které pro účastníky a procesní subjekty z reorganizace plynou.

Přílohy této diplomové práce obsahují diagramy znázorňující průběh insolvenčního řízení a dále průběh samotné reorganizace. Pro vytvoření těchto diagramů jsem se rozhodl právě z důvodu složitosti tohoto právního odvětví tak, aby tyto diagramy čtenáři umožnily rychlejší pochopení a snazší orientaci v dané problematice, ve které by se čtenář mohl lehce ztratit.

Při použití vědeckých metod v této diplomové práci na samém počátku provedu stručnou analýzu a komparaci se současnou právní úpravou. V hlavní části své práce budu podrobněji analyzovat právní úpravu reorganizace jako jednoho ze způsobů řešení dlužníkovy úpadku. Pomocí metod systematického, jazykového a teleologického výkladu budu interpretovat jednotlivá ustanovení relevantních právních předpisů a provádět syntézu jednotlivých rozebíraných částí. To vše tak, abych čtenáři poskytl celkový obraz reorganizace a osvětlil mu její základní rysy a principy fungování.

2. Systematika insolvenčního zákona a jeho vztah k jiným právním předpisům

Zákon č. 182/2006 Sb. ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení (dále jen insolvenční zákon, případně jen InsZ), který nabyl účinnosti 1. ledna 2008, představuje na území České republiky zcela nové pojetí úpravy úpadkového práva a nahrazuje tak předchozí právní úpravu, která byla reprezentována zákonem č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, který byl na území České republiky účinný od 1. října 1991 až do data nabytí účinnosti nové právní úpravy úpadkového práva výše zmíněného insolvenčního zákona.

Tato nová úprava úpadkového práva je úpravou komplexní, obdobně jako úprava v kodexech, přičemž se zde nejedná o další novelizaci předchozí právní úpravy, ale o úpravu novou. Tato nová úprava úpadkového práva stojí na svých vlastních zásadách a principech, které starou úpravu nejen že doplňují, ale i obohacují o principy a zásady nové.

Insolvenční zákon se člení na tři části, ty se pak dále dělí na hlavy, hlavy na díly a díly na paragrafy, jichž je celkem 434.

První část insolvenčního zákona je část obecná (§ 1 až § 243 InsZ), kde jsou popsány základní pojmy, zásady a procesní subjekty insolvenčního práva a samotné insolvenční řízení obecně. Část druhá insolvenčního zákona (§ 244 až § 418) pojednává o způsobech, jimiž se vzniklý úpadek řeší. Tyto jednotlivé způsoby, jimiž jsou konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení úpadku² rozebírá podrobněji a stanovuje pravidla při aplikování jednotlivých způsobů řešení úpadku. A konečně část třetí (§ 419 až § 434) uzavírá insolvenční zákon ustanoveními společnými, kde se pojednává o insolvenčním rejstříku, vztahu ke státům Evropské unie a dále jsou zde obsažena ustanovení závěrečná.

Nabytí účinnosti insolvenčního zákona způsobilo, vzhledem k podstatné reformě úpadkového práva tímto předpisem, i změnu v mnoha dalších právních předpisech počínaje občanským zákoníkem, obchodním zákoníkem, občanským soudním řádem a konče trestním zákoníkem.³

Pro insolvenční řízení jako takové bude dle mého názoru a i vzhledem k účelu této práce nejvhodnější podrobněji rozebrat postavení insolvenčního zákona a jeho vztah k zákonu č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále již jen OSŘ). Obecně bychom vztah insolvenčního zákona a občanského soudního řádu mohli vymezit jednou z obecných zásad právní teorie, a

² Zvláštními způsoby řešení úpadku se rozumí ustanovení týkající se tzv. nepatrného konkursu (§ 314 až §315) a dále úpadek finančních institucí (§367 až §388)

³ Pojem trestní zákoník oproti trestnímu zákonu se v odborné právní veřejnosti začíná užívat v souvislosti s rozsáhlou novelou trestního zákona, která je účinná od 1. ledna 2010.

to zásadou *lex specialis derogat lex generalis*⁴, kdy má insolvenční zákon v tomto vztahu postavení zákona speciálního (*lex specialis*) a OSŘ postavení zákona obecného (*lex generalis*).

Vztah insolvenčního zákona a občanského soudního řádu je však upraven nejen výše uvedenou zásadou, ale hlavně výslovně ustanovením obsaženým v insolvenčním zákoně. Konkrétně se jedná o ustanovení § 7 InsZ, jehož vymezení vztahu insolvenčního zákona a občanského soudního řádu můžeme shrnout následovně:

- 1) Insolvenční zákon je pro insolvenční řízení a pro incidenční spory z něho vzešlé základní procesní normou, vůči které se občanský soudní řád použije jen subsidiárně,
- 2) ustanovení občanského soudního řádu se v insolvenčním řízení přiměřeně⁵ aplikují jen tehdy, pokud insolvenční zákon nestanoví jinak,
- 3) pokud se ustanovení občanského soudního řádu v insolvenčním řízení mohou aplikovat, aplikují se pouze přiměřeně,
- 4) výše uvedená přiměřenost aplikace ustanovení občanského soudního řádu v insolvenčním řízení se vždy řídí zásadami insolvenčního řízení tak, jak jsou uvedeny v ustanovení § 5 InsZ,
- 5) občanský soudní řád pro insolvenční řízení a pro incidenční spory upravuje výlučně věcnou a místní příslušnost.⁶

⁴ Tato zásada znamená, že zvláštní, speciální právní úprava, tj. užší právní norma, neboli *lex specialis*, má při aplikaci přednost před právní úpravou obecnou, tj. normou širší, neboli *lex generalis*, která se uplatní jen tam, kde zvláštní, speciální právní předpis konkrétní problém, vztah, věc, apod. neupravuje. Insolvenční zákon má tedy postavení výše uvedené speciální, zvláštní právní normy a občanský soudní řád postavení právní normy obecné. Tento korelativní vztah speciality a subsidiarity existuje mezi mnoha dalšími právními předpisy, příkladem může být vztah obchodního zákoníku (zvláštní úprava, *lex specialis*) a občanského zákoníku (obecná úprava, *lex generalis*).

⁵ Pojem a princip přiměřenosti související s aplikací občanského soudního řádu v insolvenčním řízení je výslovně uveden v ustanovení § 7 odst. 1 InsZ, kam byl přebrán ze staré právní úpravy úpadkového práva, a to konkrétně z ustanovení § 66a odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, kde se tento princip osvědčil, a to také z toho důvodu, že jinak pojatý vztah mezi zákonem o konkursu a vyrovnání a občanským soudním řádem než formou přiměřené použitelnosti vedl v minulosti vždy k praktickým obtížím (např. ustanovení 3 odst. 2 ZKV v době od 1. října 1991 do 31. května 1996). Insolvenční zákon oproti zákonu o konkursu a vyrovnání však princip přiměřenosti aplikování občanského soudního řádu ještě nově moderuje požadavkem, aby takovéto aplikování občanského soudního řádu nebylo v rozporu se zásadami insolvenčního řízení. Jinými slovy řečeno, občanský soudní řád by neměl být aplikován, pokud by taková aplikace byla v rozporu se zásadami insolvenčního zákona, a rovněž by měl být vždy sledován cíl a účel insolvenčního řízení.

⁶ Ustanovení § 7 odst. 2 InsZ s vazbou na ustanovení § 9 odst. 4, § 11, § 84 až § 94 OSŘ.

3. Průběh insolvenčního řízení

S ohledem na téma této práce bych rád v této kapitole stručně nastínil průběh insolvenčního řízení. Insolvenční řízení lze zahájit jen na návrh a je zahájeno dnem, kdy tento návrh došel věcně příslušnému insolvenčnímu soudu (Ustanovení § 97 odst. 1 InsZ). Insolvenční soud do dvou hodin, poté kdy mu došel insolvenční návrh oznámí vyhláškou zahájení insolvenčního řízení (Ustanovení § 101 odst. 1 InsZ). Se zahájením insolvenčního řízení jsou spojeny účinky, které jsou podrobněji rozebrány v ustanovení § 109 a násl. InsZ, mezi které patří např. skutečnost, že pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou. Nestanoví-li insolvenční zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení do skončení insolvenčního řízení, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu. Po zahájení insolvenčního řízení dochází k projednání insolvenčního návrhu dle ustanovení § 128 InsZ a násl., přičemž soud musí o insolvenčním návrhu rozhodnout do deseti dnů od podání návrhu, v případě insolvenčního návrhu dlužníka je tato lhůta prodloužena na dnů 15. Pokud insolvenční soud návrhu vyhoví, rozhodne tím o úpadku dlužníka. Po tomto rozhodnutí o úpadku následuje fáze insolvenčního řízení, ve které by mělo dojít k rozhodnutí⁷ o způsobu řešení dlužníkova úpadku, mezi které patří konkurs, reorganizace, oddlužení a zvláštní způsoby řešení dlužníkova úpadku. Pokud soud nepostupuje dle ustanovení § 148 InsZ, má lhůtu 3 měsíců od rozhodnutí o úpadku dlužníka, aby učinil rozhodnutí o způsobu, kterým tento úpadek bude řešen. Insolvenční řízení končí splněním jeho účelu, což je pokud možno plné uspokojení všech věřitelů dlužníka.⁸ Samotné ukončení insolvenčního řízení, resp. uspokojení věřitelů dlužníka bude záviset právě na způsobu řešení dlužníkova úpadku, který bude pro řešení dlužníkova úpadku zvolen. Pro lepší pochopení průběhu insolvenčního řízení lze v příloze č. 1 této práce nalézt grafické znázornění struktury průběhu insolvenčního řízení.

⁷ K rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkova úpadku podrobněji v ustanovení § 148 a násl. InsZ

⁸ Situace, kdy insolvenční řízení naplnilo 100% svůj účel, tedy kdy došlo k plnému uspokojení všech věřitelů dlužníka, budou a jsou v praxi spíše výjimečné.

4. Zásady insolvenčního řízení

Úpadkové právo potažmo samo insolvenční řízení je ve vztahu k ostatním právním odvětvím považováno za vysoce specifickou oblast práva, která se vyznačuje mnoha odchylkami od jinak běžných postupů. Nová úprava úpadkového práva často umožňuje provádění odklonů od standardně předepsaných kroků a postupů v řízení. Tuto značnou, jak procesněprávní, tak hmotněprávní odlišnost úpadkového práva usměrňují zásady insolvenčního řízení uvedené v ustanovení § 5 InsZ.

Zásady, jimiž se insolvenční řízení řídí, lze shrnout následovně :

1) Insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů. Tato zásada se svým obsahem částečně shoduje s úvodním ustanovením insolvenčního zákona,⁹ které stanovuje účel insolvenčního zákona a dále toto ustanovení rozšiřuje. U této, dá se říci obecné zásady insolvenčního řízení, je vhodné poukázat na stanovení priorit insolvenčního řízení, a to tak, že rychlost je uvedena na prvním místě před hospodárností a nejvyšším uspokojením věřitelů. Na stanovení rychlosti insolvenčního řízení jako nejprioritnějšího bodu této zásady, lze usuzovat mimo jiné i z rozšíření termínů a lhůt stanovených přímo insolvenčním zákonem, přičemž některé lhůty jsou bezesporu velice krátké. Příkladem těchto lhůt je:

- a) lhůta 2 hodin pro zveřejnění oznámení o zahájení insolvenčního řízení,
- b) lhůta pro rozhodnutí soudu o vstupu nabyvatele pohledávky na místo přihlášeného věřitele stanovená do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy soudu takovýto návrh došel,
- c) lhůta 7 dnů po podání insolvenčního návrhu pro jeho odmítnutí v případě návrhu neobsahujícího všechny náležitosti či neurčitého nebo nesrozumitelného, pokud nedostatky brání pokračovat v řízení,
- d) lhůta 2 měsíců od rozhodnutí o úpadku pro konání schůze věřitelů,
- e) lhůta 2 měsíců pro rozhodnutí odvolacího soudu o odvolání proti rozhodnutí o úpadku, proti rozhodnutí o způsobu řešení úpadku aj.

⁹ Jde ustanovení § 1 písm. a) InsZ, které vymezuje samotný účel InsZ. Zásada obsažená v ustanovení § 5 písm. a) tento účel insolvenčního zákona obohacuje o nutnost rychlosti a hospodárnosti insolvenčního řízení.

2) Druhou zásadou insolvenčního řízení je zásada *par conditio creditorum*, neboli zásada rovných možností věřitelů stejného nebo obdobného postavení. Tato zásada pojednává tedy o rozdílném postavení věřitelů a tím zapříčiněné rozdílnosti připsání práv věřitelů, která se na jejich postavení vážou.¹⁰ Nutné je však říci, že možnosti připsání práv u věřitelů, u nichž takový rozdíl v postavení není, musí být shodné a za žádnou cenu nesmí dojít k upřednostnění jednoho věřitele oproti věřiteli druhému, pokud tito věřitelé mají v rámci insolvenčního řízení stejné postavení.

3) Třetí zásada insolvenčního řízení úzce navazuje na zásadu předchozí. Tato zásada s výhradou zákonných ustanovení vylučuje omezit v insolvenčním řízení práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení. Při aplikaci této zásady se předpokládá u určitých skupin věřitelů v důsledku práv nabytých v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení, jejich zvýhodnění oproti věřitelům jiným. Mezi nejtypičtější příklad takovéto zvýhodněné skupiny věřitelů, patří např. zajištění věřitelé. Nutné je zde však klást důraz na požadavek dobré víry věřitele jako nositele práv, jenž mají být chráněna.

4) Čtvrtá zásada insolvenčního řízení zakazuje věřitelům postupovat v insolvenčním řízení tak, že by bylo ohroženo naplnění cíle a účelu insolvenčního řízení. Tento zákaz znamená, že věřitelé nesmějí provádět kroky směřující k jejich separátnímu uspokojení mimo insolvenční řízení a tím poškozovat věřitele ostatní.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že tyto zásady insolvenčního řízení slouží jako významné interpretační vodítko pro posouzení otázky přijatelnosti¹¹ jak právního, tak procesního úkonu učiněného jedním z procesních subjektů insolvenčního řízení, a to tak, aby žádný z takovýchto právních úkonů neodporoval svým obsahem a povahou cíli a účelu insolvenčního řízení. Dále tyto principy umožňují v případě plurality různých variant řešení vybrat takové, jenž se nejvíce blíží pojetí zásad insolvenčního řízení.

¹⁰ K rozdílnému postavení mezi věřiteli může dojít u zajištěných věřitelů, věřitelů s pohledávkou za majetkovou podstatou a věřitelů s pohledávkou postavenou na roveň pohledávce za majetkovou podstatou.

¹¹ Přijatelností je zde myšlena forma právního úkonu učiněného jedním z procesních subjektů insolvenčního řízení, nejen z hlediska formálního, nýbrž i obsahového, neboli jinak řečeno, každý úkon učiněný procesními subjekty v průběhu insolvenčního řízení by přinejmenším měl dostát zásadám obsaženým v insolvenčním zákoně.

5. Procesní subjekty a účastníci insolvenčního řízení

Procesními subjekty úpadkového práva jsou dle ustanovení § 9 InsZ insolvenční soud, dlužník, věřitelé, kteří uplatňují svá práva vůči dlužníku, insolvenční správce, popřípadě další správce, státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu, a likvidátor dlužníka.

Předně je nutné si uvědomit, že okruh osob označených v ustanovení § 9 InsZ je nutno pojmově odlišit od termínu „účastník řízení“, jenž je dále v textu insolvenčního zákona vymezen v ustanovení § 14, který za účastníky insolvenčního řízení označuje pouze dlužníka a věřitele, ale o tom podrobněji dále.

Procesní subjekty, insolvenční soud, dlužník a věřitel podávající insolvenční návrh, jsou buď po celou dobu insolvenčního řízení těmito subjekty, nebo jsou jimi jen po určité části insolvenčního řízení, přičemž se toto vztahuje ke všem ostatním subjektům. Vymezení procesních subjektů v insolvenčním zákoně je vymezením taxativním, což znamená, že žádnému dalšímu subjektu, který není uveden v ustanovení § 9 InsZ v insolvenčním řízení postavení procesního subjektu nepřísluší.

Insolvenční soud má v řízení postavení procesního subjektu s řídicí pravomocí pro insolvenční řízení. Funkce insolvenčního soudu v samotném řízení je dvojitá. Jednak jde na straně jedné o pravomoc rozhodovací, a dále na straně druhé o funkci kontrolní, neboli dohlédací činnost nad ostatními procesními subjekty.¹² Rozsah dohlédací činnosti insolvenčního soudu nad postupem a činností ostatních procesních subjektů je v ustanovení § 11 InsZ vymezen pouze demonstrativně a je nutno jej chápat jako obecné vymezení oblastí, z nichž je možno dovodit rozsah oprávnění insolvenčního soudu pro dohlédací činnost v rámci insolvenčního řízení. Rozhodnutí insolvenčního soudu učiněná při výkonu dohlédací činnosti musí vycházet samozřejmě ze zásad insolvenčního řízení, mají formu usnesení a odvolání proti nim není přípustné, pokud insolvenční zákon nestanoví jinak.¹³ U dohlédací činnosti tak, jak je vymezena ustanovením § 11 InsZ, došlo oproti předchozí právní úpravě

¹² Dohlédací činnost tak, jak je uvedena v ustanovení § 11 InsZ nelze doslova vztahovat na všechny procesní subjekty. Tuto kontrolní činnost nelze vztáhnout na postup a činnost státního zastupitelství, jako jednoho z procesních subjektů insolvenčního řízení, jež je oprávněno podat opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu. Tato skutečnost vychází ze samé podstaty postavení státního zastupitelství, jehož procesní postavení v insolvenčním řízení vychází nejen z ustanovení insolvenčního zákona, ale rovněž z ustanovení § 35 občanského soudního řádu.

¹³ Nepřípustnost odvolání proti rozhodnutí insolvenčního soudu při výkonu dohlédací činnosti je stanovena ustanovením § 91 InsZ a k výjimkám z tohoto pravidla patří například odvolání proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce, nebo proti rozhodnutí o návrhu dlužníka na vynětí majetku z majetkové podstaty.

vymezené ustanovením § 12 ZKV k zpřesnění a rozšíření pravomocí insolvenčního soudu. Při výkonu dohlédací činnosti dle současné právní úpravy insolvenční soud např.:

- kontroluje, zda má správce platnou smlouvu o pojištění odpovědnosti za škodu, která by mohla vzniknout v souvislosti s výkonem funkce správce nebo s činností jeho zaměstnanců, a zda toto pojištění stále trvá,
- potvrzuje usnesení schůze věřitelů o ustanovení insolvenčního správce,
- potvrzuje volbu věřitelského výboru,
- ukončuje nebo zkracuje lhůtu určenou dlužníkovi pro přednostní sestavení reorganizačního plánu,
- schvaluje zprávu o reorganizačním plánu.

Postavení **insolvenčních správců** podrobně vymezuje a upravuje zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích. Za insolvenčního správce je dle tohoto zákona považována fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce a také veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení.¹⁴ Insolvenční správce má s ohledem na své postavení a existující judikaturu při výkonu své činnosti postavení veřejného činitele sui generis. Insolvenční správce je procesní subjekt, který se účastní insolvenčního řízení, tedy soudního řízení, jehož cílem je řešení úpadku nebo hrozícího úpadku zákonem stanoveným způsobem tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů.

Insolvenční správce disponuje právy i povinnostmi, které jsou mu uloženy jednak zákonem a jednak rozhodnutím soudu. Jeho hlavním úkolem je jednat vlastním jménem na účet dlužníka. Tímto jednáním jsou zejména právní úkony, jimiž insolvenční správce zpeněžuje majetkovou podstatu nebo s ní jinak nakládá, a jeho úkony v incidenčních sporech, jakož i v dalších sporech, kterých se účastní místo dlužníka. Insolvenční správce se též stará o udržení provozu podniku, pokud je tento součástí majetkové podstaty dlužníka. Za tímto účelem je oprávněn uzavřít za obvyklých obchodních podmínek smlouvy o úvěru a smlouvy obdobné, jakož i smlouvy na dodávky energií a surovin, včetně smluv o zajištění splnění těchto smluv. Insolvenční správce je po splnění zákonem stanovených kvalifikačních podmínek zapsán do seznamu insolvenčních správců, který vede a spravuje Ministerstvo spravedlnosti České republiky, které je odpovědné za způsob jeho vedení co do úplnosti,

¹⁴ Tato zahraniční obchodní společnost a zahraniční sdružení musí splňovat následující podmínky: musí poskytovat stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, být založena podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a zároveň musí být oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce.

řádnosti a správnosti.¹⁵ Z tohoto seznamu pak předseda insolvenčního soudu určuje konkrétní osobu, kterou ustanoví do funkce insolvenčního správce.

Vedle insolvenčního správce je v insolvenčním zákoně uveden insolvenční správce oddělený. Ten je pak insolvenčním soudem ustanovován v případech, kdy je standardní insolvenční správce z některých úkonů při výkonu své funkce vyloučen pro svůj poměr k některému z dlužníkových věřitelů nebo k zástupci takového věřitele.¹⁶

Insolvenční zákon dále vedle insolvenčního správce a odděleného insolvenčního správce hovoří i o zvláštním insolvenčním správci. Ustanovení tohoto správce se váže na skutečnost, kdy je v rámci insolvenčního řízení potřeba řešit zvláštní problematiku vyžadující odbornou specializaci. Touto odbornou specializací jsou míněny specifické znalosti ekonomicko-technické povahy, které by mohly mít zásadní význam v případě provozování podniku a které není možné reálně a spravedlivě požadovat od samotného insolvenčního správce.

Vstup **státního zastupitelství** do insolvenčního řízení nebo do incidenčního sporu je situací velmi výjimečnou a vychází z ustanovení § 35 odst. 1 písm. k) OSŘ, na které navazuje ustanovení § 69 InsZ, které navíc rozšiřuje, resp. doplňuje ustanovení § 35 odst. 1 písm. k) OSŘ o možnost státního zastupitelství podat opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu. Možnost podání opravného prostředku státním zástupcem je ovšem jen tehdy, mají-li toto právo všichni účastníci řízení, tedy současně jak dlužník tak jeho věřitelé. Případy, kdy toto právo na podání opravného prostředku proti rozhodnutí insolvenčního soudu mají současně všichni účastníci řízení, jsou velmi výjimečné. Proto bude i účast státního zastupitelství jakožto procesního subjektu v odvolacím řízení v rámci insolvenčního řízení velmi výjimečná. Vstup státního zastupitelství do insolvenčního řízení, popřípadě jeho vystoupení je účinné dnem, kdy oznámení o tom došlo insolvenčnímu soudu.

Dalším z procesních subjektů je **likvidátor**. Obchodní zákoník uvádí, že jmenováním likvidátora na něj přechází v rámci ustanovení § 72 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku¹⁷ působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti. V případě, že nastane

¹⁵ Tento seznam insolvenčních správců je veden v rámci insolvenčního rejstříku jak můžeme vyvodit z ustanovení § 419 odst. 2 InsZ. Dále je nutno poukázat na změnu oproti předešlé právní úpravě, podle které vedly seznamy správců krajské soudy. Existovalo tedy několik seznamů a ne jeden centrální, oproti tomu jak je to upraveno nyní.

¹⁶ Praktickým příkladem, kdy s největší pravděpodobností dojde k ustanovení odděleného insolvenčního správce, je situace, kdy advokát v minulosti zastupoval klienta, který se následně přihlásí jako věřitel do probíhajícího insolvenčního řízení, ve kterém je výše uvedený advokát v pozici insolvenčního správce.

¹⁷ Působností v rámci ustanovení § 72 Obchz. je myšleno to, že likvidátor činí jménem společnosti jen ty úkony, které směřující k likvidaci společnosti, tedy k ukončení činnosti podniku a vypořádání jeho majetkových poměrů.

situace, kdy se společnost v likvidaci ocitne i v úpadku a dojde k zahájení insolvenčního řízení, vykonává likvidátor společnosti, v tomto případě již likvidátor dlužníka, svoji působnost jen v takovém rozsahu, v jakém nepřešla na insolvenčního správce. Dále také do působnosti likvidátora dlužníka spadá součinnost s insolvenčním správcem uložená insolvenčním zákonem dlužníkovi.¹⁸ Likvidátor není oprávněn dosáhnout řešení úpadkové situace dlužníka moratoriem. Likvidátor vykonává svou působnost v insolvenčním řízení v období od:

- a) zahájení insolvenčního řízení, je-li jeho navrhovatelem dlužník, jinak od
- b) rozhodnutí o úpadku, je-li insolvenční řízení zahájeno na návrh věřitele.

Odměna a hotové výdaje likvidátora za dobu, kdy plní povinnosti v rámci insolvenčního řízení, budou určeny insolvenčním soudem na návrh insolvenčního správce. Rozhodnutí soudu bude rozhodnutím v rámci dohlédací činnosti a nebude proti němu přípustný opravný prostředek. Výše odměny likvidátora bude limitována prováděcím předpisem vydaným Ministerstvem spravedlnosti ČR.

5.1 Účastníci insolvenčního řízení

Pro vysvětlení pojmu účastenství v insolvenčním řízení bych si dovolil použít definici z komentáře k insolvenčnímu zákonu.¹⁹

Pojem účastníka řízení je možno chápat jako užší množinu subjektů obsažených v ustanovení § 9 InsZ, charakterizovaných tím, že jde o osoby o jejichž právech a povinnostech nebo o jejichž právním postavení má být v řízení rozhodováno. Dle ustanovení § 14 odst. 1 InsZ jsou tak účastníky insolvenčního řízení dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku.²⁰

¹⁸ Jde například o povinnost dlužníka poskytnout insolvenčnímu správci při zjišťování majetkové podstaty všestrannou součinnost, zejména dbát pokynů insolvenčního správce, nebo o povinnost likvidátora dlužníka předložit insolvenčnímu soudu zprávu o tom že prověřil možnost uplatnit v insolvenčním řízení neplatnost nebo neúčinnost právních úkonů dlužníka.

¹⁹ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751. str. 20

²⁰ Výjimkou z tohoto dá se říci taxativního výčtu účastníků insolvenčního řízení uvedeného v ustanovení § 14 odst. 1 InsZ je orgán dozoru nebo dohledu, který je oprávněn podat insolvenční návrh dle ustanovení § 368 a násl. InsZ. Jde o případy, kdy se do úpadku dostanou např. banky, spořitelny, úvěrová družstva. V tomto případě je orgánem dohledu Česká národní banka, která je účastníkem řízení a má právo podat insolvenční návrh. Právní úprava výše uvedeného je výsledkem implementace směrnice č. 2001/24/ES, která upravuje zvláštní požadavky vyplývající z práva EU ohledně úpadku tzv. úvěrových institucí a pojišťoven a zajišťoven. A dále aplikací přímo účinného nařízení č. 1346/2000/ES o úpadkovém řízení.

6. Úpadek

Insolvenční zákon upravuje takové situace, kdy se fyzické a právnické osoby mohou dostat do stavu, kdy nejsou schopny plnit své závazky, které vznikly jak z podnikatelských tak nepodnikatelských aktivit a nastane tak u nich to, co se obecně označuje termínem insolvence neboli úpadek.

Pojem insolvence vykládá např. Ottův slovník naučný jako (z lat.) neschopnost dostáti peněžním závazkům, nedůstojnost a za insolventního se považuje ten, kdo není s to, aby zaplatil dluhy.²¹ Jde tedy jinými slovy o subjekt práva²², který je ve stavu úpadku, z čehož vzniká nejen právní, ale hlavně společenská potřeba takovýto stav řešit a stanovit pro insolventní subjekty a jejich věřitele určité právní mantinely.

Tyto právní mantinely dává právě zákon č. 182/2006 Sb. ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení, k jehož realizaci dochází v tzv. insolvenčním řízení.

Insolvenční řízení je dle § 2 písm. a) InsZ „*soudní řízení, jehož předmětem je dlužníkův úpadek nebo hrozící úpadek a způsob jeho řešení*“.

Pro pochopení podstaty insolvenčního řízení je nutné vysvětlit pojmy, pomocí nichž InsZ výše uvedeným ustanovením insolvenční řízení definuje. Soudní řízení je postup organizačně samostatných a nezávislých orgánů státu, soudů, které v řízení vedeném před nimi samotnými projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně. Dlužník je jedním ze subjektů závazkového právního vztahu, kterému vzniká povinnost splnit určitý závazek, který mu vznikl vůči věřiteli.

Nejdůležitějším pojmem výše uvedeného ustanovení a celého insolvenčního řízení, potažmo práva úpadkového, je právě pojem úpadek, který lze definovat např. jako stav, kdy hodnota majetku dlužníka nepostačuje k zaplacení jeho závazků.²³ Legální definici pojmu úpadek nalezneme v ustanovení § 3 InsZ, který ho definuje popisem skutečností ve čtyřech odstavcích. Konkrétně jde o následující :

²¹ Kolektiv autorů: Ottův slovník naučný, Praha: Paseka, Argo, 1998, díl dvanáctý, str. 672.

²² Subjektem práva jsou zde myšleny fyzické a právnické osoby.

²³ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. 123 s. ISBN 9788073573294, str. 124.

- dlužník má více věřitelů²⁴ a
- má peněžité závazky²⁵ po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti²⁶ a
- tyto závazky není schopen plnit²⁷

Dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže²⁸:

- zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků nebo
- je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti nebo
- není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí nebo
- nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1 InsZ, kterou mu uložil insolvenční soud²⁹

Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou – podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen, tj. (§ 3 odst. 3 InsZ):

- má-li více věřitelů a
- souhrn jeho závazků (nikoli jen splatných) převyšuje hodnotu jeho majetku.

O úpadek jde i tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.³⁰

²⁴ Zde nestačí pouhá pluralita závazků vůči jednomu věřiteli, nýbrž opravdová mnohost subjektů v postavení věřitelů. Podmínka plurality věřitelů má však svůj regulativ, a to z toho důvodu, aby bylo zabráněno možnému šikanóznímu postupu věřitelů vůči dlužníku jakýmsi „umělým“ vytvářením pohledávek u druhého věřitele. Tento regulativ lze nalézt v § 143 odst. 2 věty druhé InsZ.

²⁵ Jedná se o výslovné omezení nesplněných závazků pouze na závazky peněžité na rozdíl od ustanovení § 1 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, k čemuž se váže i nález Ústavního soudu Pl. ÚS 44/02 ze dne 24. června 2003, publikovaný ve Sbírce zákonů pod číslem 210/2003 Sb.

²⁶ Toto kritérium je však moderováno § 143 odst. 3 InsZ, kde je za splnění zákonem stanovených podmínek lhůta k splnění povinnosti prodloužena na 3 měsíce ode dne splatnosti. Stanovením samotné 30 denní lhůty dochází k posílení právní jistoty oproti předešlé právní úpravě, kde obdobné bylo vyjádřeno v § 2 odst. 1 zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, relativně mnohoznačným slovním spojením „po delší dobu“. Časový údaj 30 dní není rovněž stanoven náhodně, ale souvisí s ustanovením § 369a zákona č. 513/1991 Sb. obchodního zákoníku, který 30 denní lhůtu váže na vznik práva na zaplacení úroků z prodlení.

²⁷ Neschopností plnit závazky je zde myšlena neschopnost objektivního rázu, nikoli neochota dlužníka plnit věřiteli.

²⁸ Jde o ustanovení § 3 odst. 2 InsZ, upravující čtyři vyvratitelné domněnky platební neschopnosti, které jsou podstatné především pro právní pozici věřitele podávajícího insolvenční návrh.

²⁹ Jedná se o seznam majetku včetně pohledávek s uvedením dlužníků dlužníka, seznam závazků s uvedením věřitelů dlužníka a o seznam zaměstnanců dlužníka.

³⁰ Jde o tzv. hrozící úpadek stanovený v § 3 odst. 4 InsZ. Návrh na zahájení insolvenčního řízení může v tomto případě podat pouze subjekt, kterému takovýto stav hrozí, tedy dlužník a nikoli jeho věřitel. Pojem hrozící úpadek je v českém úpadečném právu pojmem (spíše jedním z důvodů pro zahájení insolvenčního řízení) novým a z valné většiny souvisejícím právě s reorganizací, o čemž bude pojednáno níže.

Dovoluji si zde však tvrdit, že více než o definici pojmu úpadek, jde v ustanovení § 3 InsZ o taxativní výčet situací, které o konkrétním subjektu vyjeví, jestli se nachází v úpadku či nikoli. Jinými slovy se subjekt dle ustanovení § 3 InsZ může otestovat, jestli již v úpadku je či nikoli, popřípadě si tento test solventnosti dlužníka mohou udělat sami věřitelé a následně podle zjištěného stavu postupovat.³¹ Výraz „test“ zde není použit náhodně. V české právní terminologii je tento „test“ nazýván „testem předlužení“³² a jeho realizací, zjednodušeně řečeno, není nic jiného než, že se majetek dlužníka poměří k výši závazků dlužníka za uplatnění kritérií stanovených v ustanovení § 3 InsZ.³³ Pokud se u dlužníka úpadek potvrdí, s největší pravděpodobností bude podán návrh na zahájení insolvenčního řízení, ale o tom podrobněji dále. Co je však podstatné v tuto chvíli, je poukaz na skutečnost, že test předlužení tak, jak je popisován výše, bude probíhat opětovně u insolvenčního soudu, který bude na základě kritérií stanovených v ustanovení § 3 InsZ posuzovat, jestli předmětný dlužník v úpadku je či nikoli, což opět potvrzuje význam a důležitost pojmu „úpadek“ jako nosného výchozího bodu celého úpadkového práva.

Právní vymezení úpadku jsem nastínil již výše. Co však považuji za nutné, a to i vzhledem k tématu samotné práce, je vymezení ekonomicko – finančních příčin toho, proč samotný úpadek vzniká, a to tak jak jej vymezuje ve své knize T. Richter. Ten hovoří o třech typech krizí v podniku :

- 1) **Ekonomická krize**, která nastává tehdy, pokud dojde k situaci, že se čistá současná hodnota aktiv podniku stane zápornou, a z hlediska finančního ocenění by tedy podnik měl svou činnost ve stávající podobě ukončit. A z pohledu insolvenčního práva by mělo dojít k prodeji tohoto podniku, např. v konkurzu.
- 2) **Finanční krize**, která nastává tehdy, pokud současná čistá hodnota očekávaných peněžních toků generovaných majetkem podniku je sice pozitivní, ale velikost závazků dlužníka přesahuje současnou hodnotu těchto peněžních toků. V tomto případě se podnik sice v úpadku nachází, avšak jeho aktiva z globálního pohledu produkují pozitivní hodnotu. V tomto případě, proto může být efektivním

³¹ Postupem je zde myšleno podání insolvenčního návrhu dle §97 InsZ v případě, že se subjekty v úpadku nacházejí a splňují tak jedno z kritérií.

³² V jiných právních řádech nazýván testem likvidity, či testem rozvahovým (balance sheet test).

³³ Test předlužení byl do českého úpadkového práva zaveden právě až účinností insolvenčního zákona č. 182/2006 Sb. ze dne 30. března 2006 o úpadku a způsobech jeho řešení. Ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, které na první pohled za test předlužení mohlo být považováno, poměřuje pouze výši splatných dlužníkových závazků a nikoli všech jeho závazků.

řešením úpadku nikoli prodej, ale právě restrukturalizace kapitálové struktury podniku s tím, že aktiva budou i nadále ponechána v rukou podniku samého.

- 3) **Výpadek likvidity**, při němž se podnik na první pohled navenek projevuje tak, jako by splňoval kritéria úpadku (není schopen momentálně platit své splatné závazky) i přesto, že čistá současná hodnota očekávaných peněžních toků generovaných majetkem podniku přesahuje výši závazků podniku. Tato situace nastává tehdy, pokud dojde k selhání finančního systému a z pohledu insolvenčního práva to znamená, že ačkoli má podnik nezaplacené závazky, není v úpadku a efektivním řešením tohoto stavu může být například odložení splatnosti nezaplacených závazků podniku. Pokud by však nedošlo k řešení této situace, s největší pravděpodobností by insolvenční řízení bylo nutné zahájit.³⁴

Pojem úpadek jako takový užívaný českým insolvenčním právem považuji tímto za dostatečně objasněný a závěrem bych chtěl uvést, a to i vzhledem k tématu mé práce citát T. Jacksona:

„Úpadek je ve skutečnosti okamžikem, kdy dochází k fundamentální změně ve vlastnictví korporace. Zatímco před úpadkem jsou nositeli rozhodovacích pravomocí společníci, okamžikem porušení závazků dlužníka společníci tuto pravomoc ztrácejí ve prospěch věřitelů... Věřitelé by proto měli být vnímáni jako vlastníci insolventní společnosti a správce jako jimi najatý manažer.“

³⁴ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. 123 s. ISBN 9788073573294, str. 126 - 127.

7. Způsoby řešení úpadku

Zahájení insolvenčního řízení je jen prvním krokem na cestě dlužníka instituty úpadkového práva, dalším stádiem je zvolení způsobu, jakým bude úpadek dlužníka řešen. Proto bych dále rád v této kapitole přistoupil k nastínění způsobů, jimiž se tento nepřiliš lichotivý ekonomický stav subjektu, nacházejícího se v úpadku, řeší.

Mezi způsoby řešení úpadku dlužníka dle insolvenčního zákona patří: konkurs (ustanovení § 244 až § 315 InsZ), reorganizace (ustanovení § 316 až § 364 InsZ) a oddlužení (ustanovení § 389 až § 418 InsZ).³⁵ Dříve, než však přistoupím k samotnému vysvětlení jednotlivých způsobů řešení úpadku, považuji za nutné zodpovědět ještě otázku postavení, či chcete-li, statusu dlužníka. A to vzhledem ke skutečnosti nemožnosti použití každého způsobu řešení úpadku u všech kategorií dlužníků a také z důvodů odlišných práv a povinností těchto dlužníků.

Ve vztahu ke způsobu řešení úpadku je nutné rozdělit dlužníky na dvě kategorie, a to na dlužníka nepodnikatele, jinými slovy řečeno dlužníka spotřebitele a na dlužníka podnikatele. Dlužníka nepodnikatele můžeme vymezit negativním způsobem, kdy za dlužníka nepodnikatele můžeme považovat osobu, která nespadá pod definici podnikatele, čili osobu, která neprovozuje podnikatelskou činnost vlastním jménem za účelem dosažení zisku. Oproti tomu dlužníka podnikatele můžeme vymezit pozitivně, kde se podnikatelem rozumí právně samostatný, vlastnický oddělený právní subjekt, který provozuje podnikatelskou činnost vlastním jménem a za účelem dosažení zisku.³⁶

7.1 Konkurs

Tento způsob řešení úpadku je možné aplikovat jak u dlužníků v postavení podnikatelů, tak u dlužníků v postavení ne-podnikatelů. Vzhledem k dosavadní právní praxi je konkurs převažujícím způsobem řešení úpadku dlužníka. Je nutné si uvědomit, že pokud je jako způsob řešení úpadku dlužníka zvolen právě konkurs, jedná se o řešení konečné, protože se jedná o způsob řešení úpadku dlužníka tzv. likvidační formou na rozdíl od reorganizace.

³⁵ Mezi další způsob řešení úpadku dlužníka lze dle insolvenčního zákona řadit ještě zvláštní způsoby řešení úpadku finančních konglomerátů, pro účelnost a srozumitelnost této práce se však dovolím tímto způsobem řešení úpadku nezabývat vzhledem ke skutečnosti, že samotné stručné objasnění problematiky tohoto způsobu řešení úpadku by zabralo celou jednu takovou diplomovou práci.

³⁶ Např. dle ustanovení § 2 odst. 2 Obchz. se za podnikatele považuje: a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku, b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění, c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů, d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Konkurs je způsob řešení úpadku spočívající v tom, že zjištěné pohledávky věřitelů jsou uspokojeny poměrně z výnosu zpeněžení majetkové podstaty. Neuspokojené pohledávky nebo jejich části však po skončení konkursního řízení nezanikají a věřitelé jsou oprávněni k jejich dalšímu vymáhání za dlužníkem.³⁷

Cílem konkursu tedy je, aby došlo k maximálně možnému zpeněžení veškerých realizovatelných aktiv majetkové podstaty a z výtěžku byly následně poměrným způsobem uspokojovány zjištěné pohledávky insolvenčních věřitelů.³⁸

Důležitým pojmem v celém úpadečném právu je institut majetkové podstaty, který je v ustanovení § 2 písm. e) vymezen následovně: Pro účely tohoto zákona se rozumí majetkovou podstatou majetek určený k uspokojení dlužnických věřitelů.

Jinými slovy tvoří majetkovou podstatu majetek, který dlužník vlastnil v době zahájení insolvenčního řízení (bylo-li insolvenční řízení zahájeno k návrhu dlužníka), nebo v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka (bylo-li řízení zahájeno k návrhu některého z věřitelů dlužníka). Do majetkové podstaty patří i dlužnickovy spoluvlastnické podíly na majetku a majetek, který tvoří společné jmění manželů (v případě prohlášení konkursu pak dochází k zániku společného jmění manželů a k jeho vypořádání). Je-li dlužník zaměstnán v pracovním poměru, patří do majetkové podstaty i zabavitelná část mzdy. Do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (např. běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten, hotové peníze do 1.000,- Kč, apod.) Do majetkové podstaty může patřit i majetek ve vlastnictví třetích osob. Půjde ovšem pouze o případy, kdy tento majetek původně vlastnil dlužník a převedl jej na třetí osobu úkonem, který byl v průběhu insolvenčního řízení prohlášen soudním rozhodnutím za neúčinný, případně se za takový ze zákona považuje,³⁹ případně jde o majetek patřící třetím osobám, kterým je však zajišťován (např. formou zástavního práva) některý z dlužnických dluhů.

V případě řešení úpadku dlužníka formou konkursu je u dlužníka - právnické osoby následkem po ukončení konkursního řízení právní zánik takovéto právnické osoby. Následkem ukončeného konkursního řízení v případě fyzické osoby je obnovení oprávnění tohoto subjektu disponovat s vlastním majetkem. Je si ovšem nutné uvědomit, že jak

³⁷ Ustanovení § 244 InsZ.

³⁸ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751. str. 315.

³⁹ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Praha: Linde, 2009. ISBN 9788072017805, str. 16.

v případě dlužníka právnické osoby, tak v případě dlužníka fyzické osoby, ukončením řízení nedochází k zániku neuspokojené pohledávky nebo její části, pokud zákon nestanoví jinak.⁴⁰

7.2 Reorganizace

Vzhledem ke skutečnosti, že se tímto způsobem řešení dlužníkovra úpadku budu zabývat v mé práci podrobněji v následujících kapitolách, reorganizaci v této kapitole charakterizují jen velmi okrajově a stručně.

Reorganizací se rozumí zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužníkovra podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů.⁴¹

Na rozdíl od výše popsaného konkursu nejde o tzv. likvidační formu způsobu řešení dlužníkovra úpadku tím, že je bez dalšího přistoupeno ke zpeněžení celé majetkové podstaty dlužníka insolvenčním správcem a výtěžek je následně, podle zákonných kritérií, rozdělen mezi dlužníkovra věřitele, kteří své pohledávky přihlásili v insolvenčním řízení. Cílem reorganizace je naopak upravení ekonomické situace dlužníka a zachování jeho vřdělenné činnosti v největší možné míře, a to prostřednictvím speciálních opatření, která vedou k tomu, že je dlužník schopen pokračovat ve své podnikatelské činnosti a postupně tak dostat svých nesplněných závazků vůči jeho věřitelům.

Reorganizace jako jeden ze způsobů řešení úpadku dlužníka, lze použít oproti konkursu, pouze u dlužníka, který je v postavení podnikatele (Ustanovení § 316 odst. 2 InsZ). Skutečnost, že je dlužník v postavení podnikatele však ještě automaticky neznamená možnost aplikování reorganizace, jako jednoho ze způsobů řešení dlužníkovra úpadku. Je nutné si uvědomit, že proto, aby mohl být dlužníkuv úpadek řešen reorganizací musí dojít ještě ke splnění dalších podmínek, včetně výše zmíněné skutečnosti, že se musí jednat o dlužníka podnikatele. Mezi tyto podmínky dále patří:

- a) podnikatel a jeho podnik, který je v úpadku, nebo kterému úpadek hrozí a zároveň není v likvidaci (Ustanovení § 316 odst. 3 InsZ),⁴²

⁴⁰ Např. dle ustanovení § 311 InsZ, kde je uvedeno, že dojde-li ke zrušení konkursu podle § 308 odst. 1 písm. c) a d) a následně i k zániku dlužníka, který je právnickou osobou, bez právního nástupce podle zvláštního právního předpisu, neuspokojené pohledávky nebo jejich neuspokojené části zanikají, pokud nebudou uspokojeny ze zajištění.

⁴¹ Ustanovení § 316 odst. 1 InsZ.

⁴² Likvidací podnikatele je zde myšlen postup dle ustanovení § 70 až 75b obchodního zákoníku.

- b) podnikatel a jeho podnik, který je v úpadku, nebo kterému úpadek hrozí, není obchodník s cennými papíry nebo osoba oprávněná k obchodování na komoditní burze podle zvláštního právního předpisu,⁴³
- c) podnikatel a jeho podnik, který je v úpadku, nebo kterému úpadek hrozí, má celkový obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu alespoň sto milionů korun, nebo zaměstnávají-li alespoň sto zaměstnanců v pracovním poměru.⁴⁴

Za určitých podmínek lze způsob řešení úpadku reorganizací připustit i u dlužníka podnikatele, který je menší a nesplňuje tedy podmínku uvedenou pod písmenem c).⁴⁵

Podstatou celé reorganizace je tzv. reorganizační plán. Reorganizační plán je dokument, který zpravidla až po povolení reorganizace sestavuje dlužník, případně dlužníkům věřitel a který vymezuje postavení věřitelů dlužníka a dalších osob, jež byly dotčeny povolením reorganizace⁴⁶ a který je pro tyto osoby závazný. Jinými slovy jde o plán, který stanoví přesné podmínky za jakých dojde k postupnému splácení dlužnických závazků vůči věřitelům za provozu podniku dlužníka tak, aby došlo k splácení dluhů, ale faktická existence dlužníka tím nebyla ohrožena. Reorganizační plán projednává schůze věřitelů a schvaluje jej soud.

Reorganizace končí v zásadě třemi možnými způsoby. Prvním způsobem skončení reorganizace bude splnění reorganizačního plánu, které soud svým rozhodnutím pouze vezme na vědomí.⁴⁷ Druhým ze třech možných způsobů ukončení reorganizace dlužníka je situace, kdy soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs, jsou-li splněny podmínky uvedené v § 363 odst. 1 InsZ, tedy stručně řečeno o konkursu soud rozhodne v případě, kdy se stala reorganizace neúspěšnou a nelze dle reorganizačního plánu realizovat uspokojení věřitelů dlužníka a nezbývá nic jiného než řešit takto vzniklou situaci prodejem majetkové podstaty dlužníka, tedy konkursem. Třetím a posledním možným způsobem skončení reorganizace je rozhodnutí insolvenčního soudu, kterým soud zruší rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu, pokud v průběhu řízení došlo k nepoctivému jednání, které je uvedeno v ustanovení § 362 InsZ.

⁴³ Ustanovení § 316 odst. 3 InsZ.

⁴⁴ Ustanovení § 316 odst. 4 InsZ.

⁴⁵ Ustanovení § 316 odst. 5 InsZ, které zní: Jestliže dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku předložil insolvenčnímu soudu reorganizační plán schválený alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek, omezení podle odstavce 4 se nepoužije.

⁴⁶ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Praha: Linde, 2009. ISBN 9788072017805, str. 21.

⁴⁷ Ustanovení § 364 odst. 2 InsZ.

7.3 Oddlužení

Posledním ze třech způsobů řešení úpadku je oddlužení. Tento způsob řešení úpadku je přípustný pouze pro dlužníka nepodnikatele (Ustanovení § 389 odst. 1 InsZ), a to jak právnickou, tak fyzickou osobu, která zároveň nemá dluhy vzešlé z jejího podnikání.⁴⁸ Dle současné judikatury ovšem dochází k shovívavějšímu výkladu pojmu dlužníka nepodnikatele, kdy určité menší dluhy z předchozího podnikání nemusí být překážkou řešení úpadku dlužníka oddlužením.⁴⁹

Přesevše výše uvedené bude typickým dlužníkem, pro kterého je tento způsob řešení úpadku určen, především fyzická osoba – spotřebitel – zaměstnanec, důchodce apod.. Dalším podstatným bodem u tohoto způsobu řešení úpadku je podání návrhu na oddlužení, k němuž je výlučně legitimován pouze samotný dlužník (Ustanovení § 389 odst. 2 InsZ). Tento způsob řešení úpadku dlužníka lze realizovat podle stávající právní úpravy dvěma způsoby. Prvním způsobem oddlužení je jednorázové zpeněžení majetkové podstaty dlužníka, kdy se v tomto případě postupuje dle ustanovení týkajících se zpeněžení majetkové podstaty při konkursu (Ustanovení § 398 odst. 1 a odst. 2 InsZ). V tomto prvním způsobu oddlužení můžeme nalézt jistou podobnost s právním institutem vyrovnání, který byl upraven zákonem o konkursu a vyrovnání.⁵⁰ Druhým způsobem oddlužení je oddlužení formou plnění splátkového kalendáře, kdy je dlužník povinen po dobu 5 let pravidelně měsíčně splácet nezajištěným věřitelům jejich pohledávky, které vůči němu věřitelé mají. Tento způsob oddlužení je zcela novým institutem.

Podstatou oddlužení je na rozdíl od konkursu to, že dlužníkovi zůstávají zachována dispoziční oprávnění ohledně jeho majetku, a co víc, po skončení oddlužení se dlužník osvobozuje od placení pohledávek zahrnutých do oddlužení v rozsahu, v němž nebyly tyto pohledávky věřitelů uspokojeny, nebo-li, jinak řečeno, k návrhu dlužníka rozhodne insolvenční soud o dlužníkově osvobození od dluhů.

⁴⁸ Usnesení VS v Praze sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008, 1 VSPH 3/2008

⁴⁹ Usnesení NS ČR ze dne 21.4.2009 sp.zn. 29 NSČR 3/2009

⁵⁰ ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy*. Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072, str. 596.

8. Moratorium

Moratoriem je dle Ottova slovníku naučného *lhůta daná proti vůli věřitelově dlužníkovi, ve které nesmělo naléháno býti o zaplacení, a ve které tedy nemohla býti podána na dlužníka žaloba.*⁵¹ Jinými slovy můžeme institut moratoria vysvětlit jako odklad splatnosti závazku z důvodů mimořádných okolností, např. při hrozícím úpadku podniku.

Je nutné si uvědomit, že institut moratoria tak, jak je zakotven v insolvenčním zákoně⁵² je další možností pro dlužníka podnikatele jak řešit své platební problémy vůči věřitelům. S určitou mírou nadsázky by šlo hovořit o dalším způsobu řešení úpadku, je ale nutné si uvědomit, že institut moratoria je v insolvenčním zákoně právě proto, aby k zvolení způsobu řešení úpadku vůbec nemuselo dojít, a aby tedy dlužník - podnikatel svým aktivním jednáním předešel rozhodnutí o jeho úpadku s pomocí insolvenčního soudu. Onou pomocí je právě moratorium.

Dlužník podnikatel, který není zároveň právnickou osobou v likvidaci, může podat v souladu s insolvenčním zákonem návrh na moratorium, a to buď do 7 dnů od podání insolvenčního návrhu, nebo jde-li o insolvenční návrh věřitele, do 15 dnů od jeho doručení insolvenčním soudem. To však jen v takovém případě, že má jednak poctivý záměr a jednak také reálnou naději (má představu jakým způsobem) uspořádat své majetkové poměry tak, že se z nepříznivého stavu úpadku podaří vybědnout za pomoci dobrodiní moratoria, kterým je do značné míry po dobu jeho trvání chráněn zejména před svými věřiteli.⁵³ Moratorium vyhlásí insolvenční soud nejdéle na dobu třech měsíců (v odůvodněných případech lze prodloužit tuto lhůtu o 30 dnů).⁵⁴ Po dobu trvání moratoria nelze, jak již bylo nastíněno výše, vydat rozhodnutí o úpadku dlužníka. Dále institut moratoria znemožňuje dlužníkovým dlouhodobým dodavatelům energií, surovin, služeb a zboží za trvání moratoria odstoupit od smlouvy nebo ji vypovědět, jestliže dlužník platí své závazky z těchto smluv vzniklé alespoň po vyhlášení moratoria.⁵⁵

Moratorium zaniká zpravidla uplynutím doby, na kterou bylo vyhlášeno. Před uplynutím doby může moratorium zaniknout pouze na základě:

- a) soudního rozhodnutí o jeho zrušení,

⁵¹ KOLEKTIV AUTORŮ, *Ottův slovník naučný*, fotoreprint původního vydání z roku 1902, Praha: koedice PASEKA a ARG0, 1999, ISBN 8071850578, ISBN 8072030078, str. 599.

⁵² Institut moratoria je v insolvenčním zákoně upraven v § 115 až § 127.

⁵³ ROD, Jiří. *Odpovědnost úpadce za nepodání insolvenčního návrhu a způsobenou škodu dle insolvenčního zákona. Daně a finance*, 2000.

⁵⁴ Ustanovení § 119 InsZ.

⁵⁵ MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Praha: Linde, 2009. ISBN 9788072017805, str. 16.

- b) zamítnutím nebo odmítnutím insolvenčního návrhu,
- c) zastavením insolvenčního řízení (Ustanovení § 124 InsZ).

Účelem moratoria je tedy na straně jedné ochrana dlužníka před jeho věřiteli a na straně druhé, jak už je rovněž výše zmíněno, ochrana dlužníka před hrozícím rozhodnutím o úpadku.

9. Reorganizace jako nový způsob řešení dlužníkového úpadku

V této části mé práce bych se rád pokusil osvětlit institut reorganizace dlužníka tak, jak je zpracován v ustanovení insolvenčního zákona, jeho vývoj a problémy, které s tímto institutem souvisejí. Vzhledem k novosti tohoto institutu v našem právním řádu a zatím malé aplikovatelnosti tohoto institutu v praxi je nutné upozornit na neexistenci potřebné relevantní judikatury, která by se týkala čistě tohoto institutu. Rovněž si je nutné uvědomit, že se celkový počet povolených reorganizací v České republice v době vzniku této práce pohybuje kolem dvaceti, přičemž ani u jedné z nich nedošlo k ukončení reorganizace splněním reorganizačního plánu.

Reorganizace jako jeden ze způsobů řešení dlužníkového úpadku se v české právní úpravě objevuje od 1. ledna 2008, kdy nabyl účinnosti zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení. Potřeba zakotvení tohoto nového právního institutu v rámci úpadkového práva vzešla hned z několika důvodů. Tím nejhlavnějším a nejzásadnějším byla absence ryze sanačního institutu v českém úpadkovém právu.⁵⁶ Další neméně podstatný důvod pro novelizaci českého úpadkového práva a zakotvení institutu reorganizace do jeho struktury vychází z celkové zastaralosti pojetí právní úpravy úpadkového práva v České republice⁵⁷ s ohledem na neustále se rozvíjející podnikatelské prostředí a vyvíjející se strukturu tržní ekonomiky.

V moderním právním prostředí se stala podpora restrukturalizačních procesů v ohrožených podnicích jistou prioritou, a to současně se zachováním maximální návratnosti a uspokojení věřitelů s ohledem na záchranu podniku, který se v ekonomicky tíživé situaci úpadku nachází.

Výše uvedené závěry vycházejí jak ze samotné důvodové zprávy⁵⁸ k insolvenčnímu zákonu, tak ze studie Světové banky z roku 2001⁵⁹, kterou vydala za účelem podpory a

⁵⁶ Reorganizaci byl dle předchozí právní úpravy zákona o konkursu a vyrovnání nejvíce podobný institut vyrovnání, který měl však řadu nedostatků mnohokrát kritizovaných odbornou veřejností, což dokazovala i skutečnost ne moc velké početnosti ve využívání tohoto institutu při řešení úpadku mezi dlužníky oproti jiným možnostem, jak ostatně vyplývá i ze statistických údajů Ministerstva spravedlnosti. Mezi tyto nedostatky lze zařadit např. ustanovení zákona, které zavazuje dlužníka, aby do dvou let od podání návrhu na zahájení vyrovnacího řízení zaplatil věřitelům nejméně 30 % nepřednostních pohledávek. To znamená, že není možné, aby se věřitelé dohodli na jiném rozsahu a časování plnění. Dalším nedostatkem vyrovnání byla např. okolnost, že málokterý dlužník byl schopen připravit návrh vyrovnání v krátkém časovém horizontu, jež mu byl zákonem dán k dispozici.

⁵⁷ Zákon o konkursu a vyrovnání nabyl účinnosti 1. říjnem roku 1991.

⁵⁸ Z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu: „*Předkládaná právní úprava reaguje na schválený insolvenční zákon, jenž již s institutem vyrovnání ani institutem nuceného vyrovnání jako samostatným způsobem řešení úpadku nepočítá. Navržená právní úprava přihlíží k posledním trendům moderního insolvenčního práva a nejnovějším poznatkům z této oblasti....*“

modernizace úpadkového práva právě sama světová banka. V této studii Světová banka dává zemím pomocí několika desítek principů najevo, jakým způsobem by se systém efektivního úpadkového práva a ochrana věřitelů měly ubírat v jednotlivých právních řádech. Světová obchodní banka dokonce v souvislosti s výše uvedenou studií provedla v několika svých dalších zprávách⁶⁰ hodnocení úpadkového práva v samotné České republice a navrhla učinit některá opatření k zlepšení, která se posléze realizovala při tvorbě insolvenčního zákona.

Při tvorbě institutu reorganizace se nechali zákonodárci České republiky inspirovat hlavně zahraniční právní úpravou úpadkového práva, a to zejména právní úpravou v USA, odkud dokonce převzali doslovný název tohoto institutu⁶¹, dále s právní úpravou úpadkového práva SRN,⁶² Rakouska a Slovenské republiky.

⁵⁹ WORLD BANK. *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*, 2001.

⁶⁰ WORLD BANK. *Czech Republic – Policy Note: Insolvency And Kreditor Rights Systems*, 2004.

⁶¹ Kapitola 11 amerického federálního insolvenčního zákona, Bankruptcy Reform Act of 1978, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² Z důvodové zprávy k insolvenčnímu zákonu: „...zejména ze SRN a je vedena snahou zachovat provoz podniku i v průběhu úpadku a umožnit reprodukci vlastních zdrojů podnikatele....“

10. Pojem reorganizace

Abychom byli schopni pochopit samotný pojem reorganizace, je nutné vymezit pojem organizace. Pojem reorganizace vychází sématicky, potažmo lingvisticky z pojmu organizace, který valná většina běžné populace chápe a vnímá bez větších problémů a vysvětluje si ho nejčastěji jako způsob uspořádání a řízení určité jednotky⁶³. Z výše uvedeného tedy vyplývá, že pojem organizace nám ukazuje na nějaký stav, který tady je, myšleno v přítomnosti, a který pro určitou vymezenou jednotku znamená způsob, kterým je tato jednotka vedena, řízena – organizována, a to jak v přítomnosti, tak směrem do budoucnosti. Samotnou organizací jednotky je nutno vnímat ze dvou pohledů, a to jak z pohledu vnitřní organizace, kde dochází k vymezení vnitřních vztahů a struktur v rámci dané jednotky, tak i z pohledu organizace vnější, kdy jednotka na základě vnitřně stanovených norem a principů začne vstupovat do vzájemných vztahů s jednotkami jinými, nacházejícími se mimo strukturu jednotky, přičemž v tomto procesu dochází k vzájemným interakcím, na základě kterých by mělo dojít k revizi organizace vnitřní a reakci na nové podněty a skutečnosti, které vznikly mezi jednotkami při vzájemné interakci. Právě tuto revizi vnitřní organizace a následně i vnější vystihuje nejlépe pojem reorganizace.

Ottův slovník naučný k pojmu reorganizace uvádí, že jde o znovuzřízení či znovuupravení nějaké soustavy.⁶⁴ V dalších pramenech⁶⁵ podobného typu je tento pojem vysvětlován velice podobně, jako např. změna organizace, struktury, systému.

Reorganizace je tedy chápána jako prostředek změny určité dané struktury, či systému jednotky, ve které tento systém řízení její vnitřní struktury na základě vzájemných interakcí s jinými jednotkami selhává, nebo je nalezen systém organizace, který je efektivnější a do budoucna by mělo dojít v jednotce k nahrazení staré organizace organizací novou, která bude, popřípadě by měla být, pro danou jednotku z nějakého důvodu výhodnější.

Tématem této práce je reorganizace dlužníka, která probíhá v rámci insolvenčního řízení, tedy reorganizace jednotky, která se shodou určitých okolností, ať už předvídatelných, či nikoli, dostala do takových finančních problémů, že není schopna dostát svých závazků, vzniklých v rámci interakcí s ostatními jednotkami - svými věřiteli.

⁶³ Pominu-li skutečnost, kdy druhým možným a běžným způsobem vnímání pojmu organizace je jakési účelné sdružení osob a majetku, tedy sama jednotka.

⁶⁴ KOLEKTIV AUTORŮ, *Ottův slovník naučný*, fotoreprint původního vydání z roku 1902, Praha: koedice PASEKA a ARGO, 1999, ISBN 8071850578, ISBN 8072030078 str. 564.

⁶⁵ KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ ENCYKLOPEDICKÉHO DOMU, SPOL. S R. O., *Slovník cizích slov*, Praha: Encyklopedický dům, spol. s r.o., 1998, ISBN 8090164781 str. 244.

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že pokud se jednotka – dlužník, dostala již do takové situace, že není schopna plnit své závazky, muselo nutně dojít v určité fázi její vlastní organizace k postupům, které nebyly přinejmenším vhodnými, ba dokonce chybnými. Pokud tato jednotka, dlužník, na tato nevhodná opatření či chyby v její organizaci není schopna zareagovat dostatečně včas a provést onu výše zmíněnou revizi, nebo-li jinak řečeno reorganizaci sebe sama, dojde s největší pravděpodobností k úpravě tohoto nepříznivého stavu podle práva, tj. dojde k vynucené úpravě jejich nesplněných závazků.

Jak tato nucená úprava dlužnických nesplněných závazků s využitím právních prostředků bude vypadat, závisí právě na fázi, ve které se nachází interakce dlužníka s ostatními subjekty – věřiteli, a také na množství nesplněných závazků u věřitelů, které dlužník má.

Dle insolvenčního zákona se rozumí reorganizací zpravidla postupné uspokojování pohledávek věřitelů při zachování provozu dlužnickova podniku, zajištěné opatřeními k ozdravení hospodaření tohoto podniku podle insolvenčním soudem schváleného reorganizačního plánu s průběžnou kontrolou jeho plnění ze strany věřitelů (Ustanovení § 316 odst. 1 InsZ).

Výše uvedená legální definice reorganizace nám zřetelně vyjadřuje, jak reorganizaci chápe insolvenční zákon. Pokud se pokusíme tuto legální definici obsaženou v insolvenčním zákoně rozvést v závislosti na výše uvedené o samotném pojmu reorganizace, dostaneme upřesňující klasifikaci pojmu reorganizace a to vzhledem k subjektu, způsobu a době.

Lze tedy říci, že reorganizace tak, jak je chápána zákonem o úpadku a způsobech jeho řešení, je stavem, kdy se na základě nevhodné a chybné organizaci jednotky dostala tato jednotka do takových problémů, které vážně ohrožují samotnou existenci a zachování této jednotky – dlužníka, a kdy již nestačí k nápravě běžná revize organizace dlužníka, či úprava vztahů pomocí neinvazivních prostředků práva, ale je zapotřebí přistoupit k razantnímu řešení této situace za pomocí institutů práva úpadkového. K takovému způsobu řešení změny organizace jednotky – dlužníka tak, aby zůstal zachován samotný dlužník a zároveň došlo k úpravě a řešení jeho problému, může dojít, při splnění zákonem stanovených podmínek, právě pomocí institutu reorganizace tak, jak je specifikován v insolvenčním zákoně. Avšak je si nutné uvědomit, že na rozdíl od výše uvedených závěrů ohledně revize organizace z její vlastní vůle, již nebude tento postup změny, revize, reorganizace jednotky – dlužníka záviset pouze na něm samotném, přestože bude zachován jako samostatná entita vzhledem k ostatním subjektům. Skutečnost, že reorganizace dlužníka již nebude záviset jen na něm samotném, ostatně vyplývá ze samotné legální definice reorganizace, když jde již o zásahy dalších

subjektů, jako jsou např. věřitelé, insolvenční správce či insolvenční soud, které do procesu revize organizace jednotky, neboli reorganizace dlužníka, budou řízeně zasahovat, a to *ex lege*⁶⁶.

Tato revize organizace dlužníka bude provedena na základě předem stanoveného scénáře neboli manuálu, který je v legální definici pojmu reorganizace nazván reorganizačním plánem, ve kterém mimo jiné dojde k přesnému vymezení nesplněných závazků dlužníka vůči jeho věřitelům a stanovení způsobu jejich postupného plnění. Splněním tohoto scénáře dojde k úspěšnému ukončení revize organizace, kdy výsledkem je zachování této jednotky jako samostatné entity ve vztahu k třetím subjektům, a také k úpravě jejich nesplněných závazků, které se splněním scénáře budou považovat za splněné.

⁶⁶ Pojem *ex lege* pochází z latiny a znamená ze zákona, nebo na základě zákona, kdy právním důvodem, titulem z něhož nastávají právní následky je právě samotný právní předpis – zákon. Opakem pojmu *ex lege* je pojem *ex contractu*, kdy je právním důvodem, titulem smlouva a nikoli zákon.

11. Kapitálová struktura podniku

Dříve než se zaměřím na samotný proces reorganizace, považuji za vhodné z důvodu snazšího pochopení logiky a struktury tohoto způsobu řešení úpadku dlužníka, objasnit v této kapitole strukturu zdrojů, z nichž majetek podniku vznikl, a vztah jednotlivých subjektů k tomuto majetku, tedy jinými slovy řečeno, objasnění kapitálové struktury podniku.⁶⁷

Kapitálovou strukturou je zde myšlena struktura zdrojů, z nichž majetek podniku vznikl, a kterou charakterizují také vztahy jednotlivých subjektů k tomuto majetku.

Rozhodovací pravomoci při správě podniku nebudou s největší pravděpodobností po celou dobu existence podniku stejné, což je víc než logické a v praxi velmi běžné. Tím důvodem, který mění kontrolu nad podnikem, je právě změna kapitálové struktury podniku, která se v průběhu existence podniku mění a tím dochází i ke změně kontroly nad daným podnikem. Jednou z takovýchto změn, a rozhodně ne malých, je právě i úpadek podniku.

Zdroje, z nichž je majetek podniku financován, se dělí na finanční zdroje, které do podniku vložil sám vlastník podniku, či skupina vlastníků, zde se hovoří o vlastním kapitálu, a na finanční zdroje, které do podniku vložil subjekt stojící mimo vlastnickou strukturu podniku, nejčastěji označovaný pojmem věřitel, přičemž se zde hovoří o kapitálu cizím, nejčastěji označovaným z pohledu podniku jako dluhy.⁶⁸

Při matematickém vyjádření se nacházejí pasiva podniku na pravé straně rozvahy. Na levé straně rozvahy se nacházejí aktiva podniku. Pro pochopení a objasnění výše uvedeného použiji matematickou rovnici, která zní:

$$A = P$$

kdy na levé straně rovnice jsou aktiva podniku a na pravé straně pasiva podniku, tedy jeho kapitálová struktura. Při dalším rozvedení rovnice již dostaneme rovnici trojčlennou, která zní:⁶⁹

$$A = L + C$$

⁶⁷ Ačkoli se reorganizací za určitých okolností a splnění podmínek, které budu rozebírat níže, může řešit úpadek i u dlužníka podnikatele fyzické osoby, častěji dle mého názoru bude využívána právě společnostmi – korporacemi. U obchodních společností je kapitálová struktura tak jak se jí pokusím popsat daleko zřetelnější než u podniku fyzické osoby, resp. z ekonomického hlediska je kapitálová struktura řešena hlavně v právu korporátním.

⁶⁸ V ekonomické vědě se pojmy vlastní a cizí kapitál označují písmeny C a L. Kdy C vyjadřuje kapitál vlastní a pochází z anglického výrazu *capital* (v překladu myšleno vlastní zdroje, kapitál, jistina,...) a L vyjadřuje kapitál cizí a pochází z anglického výrazu *liabilities* (v překladu myšleno závazky, pasiva, dluhy,...).

⁶⁹ K tomu např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 69.

V této chvíli je vyjádření majetkových vztahů podniku takové, že na levé straně rovnice stále zůstávají aktiva podniku a pravou stranu rovnice tvoří pasiva, která jsou zde rozvedena na vlastní kapitál vyjádřený písmenem C a cizí kapitál vyjádřený písmenem L, vysvětlení proč je zde užito písmen C a L uvádím výše pod čarou.

Výše uvedené informace k rovnici nám ale nevysvětlují zcela důvod podstaty této rovnice pro insolvenční řízení. Podstatu a důležitost této rovnice pro insolvenční řízení zjistíme především z pravé strany rovnice z pasiv, tedy právě z kapitálové struktury podniku. Tato pravá strana rovnice představuje směrem od znaménka „rovná se“ pořadí nároku subjektů na majetek podniku a směrem opačným nám ukazuje subjekty, které daný podnik ovládají. Při tomto vnímání rovnice zjistíme, že první v pořadí v nároku na majetek podniku budou věřitelé podniku, jejichž nároky na majetek podniku jsou fixní⁷⁰ a až za nimi se budou nacházet vlastníci podniku, jejichž nároky jsou reziduální.^{71,72} Navzdory fixním nárokům věřitelů podnik ovládají tak, jak můžeme vyvodit z výše uvedené rovnice, vlastníci podniku, kteří usilují o co největší zisk podniku, a to z důvodu skutečnosti, že čím vyšší bude zisk podniku, tím pravděpodobněji dojde k plnému uspokojení fixních nároků věřitelů, a tím více majetku zbude pro samotné vlastníky podniku. Toto lze doložit i úpravou výše uvedené rovnice do tvaru :

$$C = A - L$$

V neposlední řadě je nutné přistoupit k poněkud podrobnějšímu vyjádření - rozvedení výše uvedené rovnice, a to z důvodů existence složitějších vztahů a vazeb kapitálové struktury podniku s ohledem na potřeby insolvenčního práva. Výše uvedená rovnice v základním tvaru, tedy $A = L + C$ bude vypadat pro potřeby insolvenčního práva následovně:

$$Az + A = (L1 + L2 + \dots Lx) + C^{73}$$

přičemž Az ve výše uvedené rovnici vyjadřuje aktiva podniku, která jsou zatížena zajišťovacími právy věřitelů podniku. A vyjadřuje aktiva podniku bez zatížení zajišťovacími

⁷⁰ Fixní nárok je nutno vnímat jako pohledávku věřitele podniku, která je v jakémkoli čase a v přesné výši vždy bezpečně zjištěna.

⁷¹ Reziduální nárok je nárok vlastníka podniku na zisk a majetek podniku poté co je uspokojen nárok fixní, neboli dluh podniku.

⁷² K tomu podrobněji např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 70.

⁷³ K tomu např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 73.

právy. L1 až Lx vyjadřují pořadí jednotlivých dluhů, které má podnik vůči svým věřitelům, přičemž L1 lze považovat, a to vzhledem k výše uvedenému, za dluh zajištěný, dluh seniorní, kdy tento fixní nárok věřitele stojí na prvním místě v pořadí dluhů, které mají být uspokojeny z aktiv podniku. Od znaménka „rovná se“ směrem doprava samozřejmě i klesá nárok jednotlivých věřitelů na majetek podniku, což vyplývá rovněž z výše uvedeného. C stejně jako v rovnici základní představuje vlastní kapitál podniku. V odborné literatuře⁷⁴ bývá ještě samotný vlastní kapitál rozveden, avšak vzhledem k účelu této práce považuji toto jednoduché vyjádření pro pochopení problematiky za dostačující.

Matematické vyjádření prosperujícího, solventního podniku, tedy podniku, kdy hodnota jeho aktiv přesahuje hodnotu jeho pasiv a úpadek tomuto podniku nehrozí, je tedy následující:

$$C = (Az + A) - (L1 + L2 + \dots Lx)$$

Pokud je tedy hodnota vlastního kapitálu (C) podniku po uspokojení všech skupin věřitelů (L1 + L2 +... Lx) kladná, může dojít bez jakýchkoli obtíží k uspokojení reziduálních nároků vlastníků podniku, kteří svým vedením podniku, tedy svými rozhodovacími pravomocemi, vedli podnik natolik kvalitně, že dokázali vyprodukovat takové množství aktiv (Az + A), které umožnilo jak uspokojení všech skupin věřitelů, tak onen výše zmíněný nárok vlastníků podniku na vlastní kapitál – zisk tohoto podniku. Dalším důsledkem kladné hodnoty vlastního kapitálu podniku je i osvědčení vlastníků podniku, resp. vedení podniku, že jsou schopni dostát svým závazkům a jsou těmi pravými, kteří by měli o dalším směřování politiky podniku rozhodovat v budoucnu.

Problém však nastává v situaci, kdy se z prosperujícího, solventního podniku stává podnik insolventní. Tato situace nastává ve chvíli, kdy hodnota aktiv podniku (Az + A) klesá, nebo že výše závazků – dluhů podniku (L1 + L2 +... Lx) stoupá, nejčastěji, že tyto oba děje probíhají současně.⁷⁵ V určitém okamžiku výše popsaného procesu dojde k situaci, že se velikost závazků podniku (L1 + L2 +... Lx) vyrovná hodnotě aktiv podniku (Az + A), kdy matematické vyjádření této situace bude vypadat následovně:

$$C = 0$$

⁷⁴ K tomu např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 73.

⁷⁵ K tomu např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 122.

Nebo dokonce velikost závazků podniku hodnotu aktiv podniku přesáhne, kdy matematické vyjádření této situace je:

$$C = - (L1 + L2 + \dots Lx)$$

V tuto chvíli lze hovořit o úpadku podniku, jehož příčiny jsou rozebírány výše a především o skutečnosti, že reziduální nároky vlastníků podniku na majetek podniku neexistují, jsou vymazány. A jak lze vyvodit z citátu T. Jacksona uvedeného v závěru kapitoly o úpadku, *okamžikem úpadku dochází k fundamentální změně ve „vlastnictví“ korporace a ke změně rozhodovacích pravomocí ve vedení podniku.*

Pokud tedy z výše uvedených vztahů zmizí vlastní kapitál podniku (C), stanou se jedinými nositeli reziduálních nároků v podniku místo vlastníků podniku věřitelé⁷⁶. Tuto situaci lze matematicky vyjádřit rovnicí ve tvaru:

$$Az + A = L1 + L2 + \dots Lx$$

příčemž míra rozhodovacích pravomocí plynoucí z nově nabytých reziduálních nároků věřitelů bude záviset na postavení věřitelů, tedy jestli jde o věřitele zajištěné či nikoli.

K této situaci uvádí T. Richter to, že jakmile je podnik v úpadku, reziduální nárok vlastníků podniku je pohřben a vlastníci podniku ztrácejí správnou motivaci k mezní maximalizaci, a to z toho důvodu, že výnosy z nových rozhodnutí a projektů připadají jiným skupinám, např. právě věřitelům. Jinými slovy řečeno, vlastníci podniku mají pramalou motivaci investovat peníze a energii potřebnou k dosažení zlepšení situace, pokud plody jejich úsilí sklízí někdo jiný – věřitelé.⁷⁷

Pokud by jsme tento názor zastávali bez výtek, těžko by mohlo v insolvenčním právu dojít k vytvoření institutu reorganizace, který paradoxně spočívá právě na naprosto opačném přístupu. Tedy, že ačkoli stávající vlastníci podniku spolu s vedením podniku tento podnik dovedli svým rozhodováním do úpadku, je jim tento podnik ponechán a je jim ponechána i určitá míra rozhodovací pravomoci. Pravdou však je, že míra rozhodovací pravomoci, která je vlastníkům podniku a jeho vedení ponechána, je v reorganizaci omezena, a to právě rozhodovacími pravomocemi věřitelů, kteří tak korigují vlastníky podniku a uplatňují své fixní (reziduální) nároky tak, jak vyplývají z výše uvedených rovnic a názorů. Tomuto tématu se však budu podrobněji věnovat níže.

⁷⁶ K tomu např.: RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 123.

⁷⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 123.

12. Podmínky reorganizace

Samotnému průběhu reorganizace nejprve musí předcházet zjištění jestli dlužníkův úpadek může být vůbec reorganizací, jako jedním ze způsobů řešení dlužníkovra úpadku, řešen. Proto se v této kapitole mé práce pokusím podrobněji rozebrat přípustnost reorganizace pro případné zájemce, kteří by chtěli svůj hrozící úpadek, nebo již nastalý úpadek řešit právě tímto způsobem tak, jak je uvedeno v ustanovení § 316 InsZ.

12.1 Podmínka být podnikatelem

Reorganizace jako jeden ze způsobů řešení dlužníkovra úpadku není přípustná pro všechny kategorie dlužníků.⁷⁸ Jedním z hlavních kritérií podmínek možnosti řešit úpadek, či hrozící úpadek⁷⁹ reorganizací, je skutečnost, že musí jít o dlužníka, který je v postavení podnikatele. Toto kritérium lze vyvodit jednak z legální definice institutu reorganizace obsažené v ustanovení § 316 odst. 1 InsZ, tak i z ustanovení § 316 odst. 2 InsZ, kde lze nalézt samotné výslovné zakotvení této podmínky. A právě ustanovení § 316 odst. 2 nezůstává pouze u stanovení podmínky, že lze reorganizací řešit úpadek pouze u dlužníka, který je podnikatelem, ale rozvádí toto kritérium hlouběji a stanovuje, že se reorganizace týká jeho podniku.

Na první pohled by se mohlo zdát, že toto rozvedení jedné z podmínek reorganizace v samotném insolvenčním zákoně nemá velkého významu, při hlubším zamyšlení ovšem zjistíme, že opak je pravdou.

Posouzení, jestli je dlužník v postavení podnikatele nebo není, se neděje dle práva soukromého, jak by se na první pohled mohlo zdát, ale dle práva veřejného. A to z toho důvodu, že rozhodující je, jestli daná osoba má určité oprávnění, které vzniká na základě veřejnoprávních skutečností nebo je nemá⁸⁰, přičemž činnost, kterou tato osoba vykonává, je pro posouzení, jestli jde o podnikatele nebo nikoli, až skutečností druhořadou. Zda je dlužník podnikatelem, zjistíme např. z ustanovení § 2 odst. 2 obchodního zákoníku.

⁷⁸ Oproti konkursu, který se jako jeden ze způsobů řešení dlužníkovra úpadku připouští jak u dlužníků podnikatelů, tak u dlužníků, kteří podnikateli nejsou.

⁷⁹ Níže v textu této práce si dovolím z důvodů srozumitelnosti užívat jak pro pojem úpadek tak pro pojem hrozící úpadek již jen pojem úpadek, pokud se nevyskytne potřeba tyto pojmy rozlišit.

⁸⁰ K tomu např. LOCHMANOVÁ L., *Základy obchodního práva*, Ostrava: KEY Publishing s.r.o, 2009, ISBN 9788074180446, str. 23.

Jak jsem již výše zmínil, reorganizace se jako jeden ze způsobů řešení dlužníkového úpadku, týká podniku dlužníka podnikatele. Za podnik se dle obchodního zákoníku považuje soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit (Ustanovení § 5 odst. 1 obchodního zákoníku).

Výše uvedené se vztahuje tedy jak na dlužníky podnikatele právnické osoby, tak na dlužníky podnikatele fyzické osoby. Užití reorganizace u dlužníka podnikatele právnické osoby není a pravděpodobně ani nebude nic neobvyklého, když již z účelu insolvenčního zákona samotného je zřejmé, že tento způsob řešení dlužníkového úpadku je určen právě pro tyto subjekty, tedy dlužníky podnikatele právnické osoby. Bez větších obtíží bude i u dlužníků podnikatelů právnických osob zřejmé, co vše je podnikem. Jinými slovy řečeno, je podnik u právnických osob tvořen veškerým jejím majetkem⁸¹ a tedy i reorganizace se bude vztahovat na celý její majetek.

U dlužníků podnikatelů osob fyzických je však situace naprosto rozdílná, a to z toho důvodu, že původ majetku dlužníka podnikatele fyzické osoby, neboli obsah podniku, není tak zřejmý a striktně odlišitelný od majetku, který tento subjekt nevyužívá ke své podnikatelské aktivitě. Jinými slovy se reorganizace jako jeden ze způsobů řešení úpadku vztáhne pouze na obchodní majetek dlužníka⁸², za který se považuje ten majetek dlužníka, který patří této osobě jako podnikateli a slouží k provozování jeho podniku nebo vzhledem ke své povaze má k tomuto účelu sloužit. Právě z tohoto důvodu jsem na začátku této kapitoly upozornil na důležitost ustanovení § 316 odst. 2 InsZ, které právě poukazuje na fakt, že reorganizace se týká právě a jen podniku dlužníka podnikatele a případné opačné názory, např. uvedené v komentáři k insolvenčnímu zákonu od Zelenky⁸³, budou na tuto problematiku hlavně v oblasti reorganizace dlužníka podnikatele fyzické osoby dle mého názoru nepoužitelné.

Tyto nesprávné názory by hypoteticky mohli opírat svou argumentaci o skutečnost, že i když dojde k řešení úpadku dlužníka podnikatele fyzické osoby reorganizací, je jeho veškerý majetek, tedy nejen majetek obchodní, zahrnut insolvenčním správcem do soupisu majetkové

⁸¹ Samozřejmě je nutné si uvědomit, že mohou být z tohoto obecného pravidla výjimky způsobené např. specifickými ustanoveními v zakladatelských dokumentech právnické osoby, apod.

⁸² K tomu např.: PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751, str. 418.

⁸³ ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy*. Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072, str. 467.

podstaty dlužníka, což vyplývá jak z ustanovení § 331 InsZ, tak z ustanovení § 205 InsZ. Toto opatření, tedy soupis veškerého majetku dlužník podnikatele fyzické osoby a jeho zahrnutí do majetkové podstaty, je realizováno z důvodu, kdyby byla reorganizace neúspěšná a bylo by nutné řešit úpadek tohoto dlužníka konkursem. V tomto případě by pak byl na majetek dlužníka podnikatele fyzickou osobu prohlášen konkurs, v rámci kterého bude zpeněžen i majetek, který byl dosud vyloučen z řešení úpadku dlužníka reorganizací, a i tento majetek bude použit k poměrnému uspokojení věřitelů dlužníka v průběhu konkursu.

Výše uvedené skutečnosti, dle mého názoru poukazují na obrovský potenciál, který reorganizace jako jeden ze způsobů řešení úpadku může mít pro dlužníka – podnikatele - fyzickou osobu. A to nejen z důvodu, že se jedná o jediný možný nelikvidační způsob řešení úpadku u dlužníka podnikatele fyzické osoby, protože oddlužení jako jeden ze způsobů řešení dlužníkového úpadku je možno dle insolvenčního zákona aplikovat pouze a jen na fyzické osoby, které nejsou podnikateli a zároveň nemají dluhy pocházející z jejich předchozích podnikatelských aktivit.⁸⁴ Dále proto, že zásahy do ekonomické sféry dlužníka podnikatele fyzické osoby tak, jak jsem již několikrát uvedl výše, budou v případě, že reorganizaci ustojí a úspěšně zakončí, daleko menší svým dopadem a konečným účinkem do majetkové sféry tohoto dlužníka, než v případě konkursu, a to zde nebudu podrobněji rozebírat psychologický aspekt celé věci, který by hrál nemalou roli při dalším podnikání tohoto subjektu.

Shrnu-li tedy výše uvedené, reorganizace je pro dlužníka - podnikatele - fyzickou osobu jediným způsobem, jak se vyhnout konkursu, a navíc, v případě úspěšné reorganizace, možnost pro dlužníka vyjít z neúspěšného podnikání společensky přijatelným způsobem a dále podnikat bez dluhů.⁸⁵ S ohledem na další podmínky přípustnosti reorganizace, které rozeberu dále, nebude ovšem tento způsob řešení úpadku pro dlužníka podnikatele fyzickou osobu rozhodně snadné uskutečnit.

12. 2 Kvantitativní podmínka reorganizace

Pro označení další podmínky reorganizace jsem si dovilil použít výraz, který užívá T. Richter⁸⁶, a dle mého názoru více než trefně vystihuje podstatu jedné z podmínek reorganizace. Jak jsem již několikrát výše zmínil, reorganizace jako jeden ze způsobů řešení

⁸⁴ U tohoto kritéria přípustnosti oddlužení je ovšem nutné brát v potaz i soudní praxi, která určité menší dluhy z předchozí podnikatelské činnosti dlužníka jako překážku oddlužení nevidí. Viz. Usnesení NS ČR ze dne 21.4.2009 sp.zn. 29 NSČR 3/2009

⁸⁵ K tomu např.: TAUBR Marek, *Právní úprava řešení úpadku reorganizací*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

⁸⁶ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 351.

dlužníková úpadku, není vhodným způsobem řešení úpadku pro každého dlužníka. Kvantitativní podmínka reorganizace znamená, že je reorganizace přípustná pouze u podnikatele a jeho podniku, který je v úpadku, nebo kterému úpadek hrozí a jeho celkový obrat za poslední účetní období předcházející insolvenčnímu návrhu, je alespoň sto milionů korun, nebo zaměstnává-li alespoň sto zaměstnanců v pracovním poměru⁸⁷.

Potřeba stanovení takového kvantitativního kritéria přípustnosti reorganizace neboli jinak řečeno kritické velikosti⁸⁸ dlužníka, je zde proto, aby nedošlo k problému tzv. přeinvestování. Problém přeinvestování spočívá ve skutečnosti, že s klesající velikostí podniku stoupá riziko snahy dlužníka dosáhnout reorganizací příznivějšího výsledku insolvenčního řízení redistribucí majetku podniku, což by nebylo nic špatného, kdyby se tak ovšem nedělo na úkor věřitelů.

Výše uvedený důvod přeinvestování úzce souvisí s problémem going concern value⁸⁹, který spočívá ve skutečnosti, že čím menší dlužník je, tím větší bude vázanost dlužníka na hodnotu lidského kapitálu jeho zakladatele, a tím víc se bude snižovat právě samotná going concern value dlužníka.

Kritická velikost dlužníka je tedy určitou pojistkou a ochranou pro věřitele dlužníka a to především z toho důvodu, že se věřitelé po povolení reorganizace dlužníka na základě splnění kvantitativní podmínky dostávají do pozice poněkud oslabené oproti postavení dlužníka⁹⁰, která spočívá v přenesení aktivity v reorganizačním řízení právě na bedra věřitelů, kteří jsou nuceni se reorganizačního řízení aktivně účastnit.

Samotné stanovení kritické velikosti bylo záležitostí empirických výzkumů, které vycházely z údajů o dlužnících, kteří řešili úpadek dle předchozí právní úpravy. Tedy dle zákona o konkursu a vyrovnání.⁹¹

⁸⁷ Tato kvantitativní podmínka obsažená v ustanovení § 316 odst. 4 InsZ prošla ještě před účinností insolvenčního zákona novelou č. 296/2007 a to z toho důvodu, že smysl tohoto ustanovení byl naprosto opačný, než smysl, který byl úmyslem zákonodárce při tvorbě. Úmyslem zákonodárce byla především možnost výběru jedné z podmínek čtvrtého odstavce tak, aby pro povolení reorganizace postačovalo splnění jen jedné z uvedených podmínek. Text čtvrtého odstavce ve znění obsaženém v původním znění zákonného textu však vyzníval naprosto opačně. Z tohoto tedy jasně vyplývá, že podmínka obratu a počtu zaměstnanců nemusí být rozhodně splněna kumulativně.

⁸⁸ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 352.

⁸⁹ Going concern value je ekonomický pojem pro vyjádření hodnoty fungujícího podniku, který je schopen zhodnocovat svou majetkovou podstatu, jde o tzv. goodwill fungujícího podniku – going concern goodwill, kdy jde o souhrn všech aktiv a pasiv podniku a odvíjí se od reálné tržní hodnoty podniku.

⁹⁰ Např. účinky ochranné funkce automatického moratoria.

⁹¹ K tomu např.: KLIMEŠ, J., *Diplomová páce, Bankrot: teorie, česká úprava a praxe*, Praha: Institut ekonomických studií FSV UK, 2004, str. 65 – 66.

12.3 Kvalitativní korektiv kvantitativní podmínky reorganizace.

Z výše uvedeného by vyplývalo že kritérium kvantitativní podmínky by byly schopny splnit jen velké podniky a pro dlužníka podnikatele fyzickou osobu by tato možnost řešení úpadku prakticky nepřicházela do úvahy vůbec. Ba dokonce i pro další množství dlužníků⁹² by se možnost reorganizace uzavřela, i když by jejich going concern value byla naprosto dostačující k tomu, aby tito dlužníci byli reorganizací schopni projít a vyřešit tak svůj problém – úpadek, právě reorganizací.

Proto zákonodárce v insolvenčním zákoně zakotvil pro dlužníka, který by nesplňoval kvantitativní podmínku přípustnosti reorganizace obsaženou v § 316 odst. 4, kvalitativní korektiv této kvantitativní podmínky. Tento korektiv nalezneme v ustanovení § 316 odst. 5 a jeho podstatou není nic jiného než to, že dlužník za zákonem stanovených podmínek dokáže přesvědčit věřitele o going concern value podniku, aniž by byl nucen splňovat kvantitativní podmínky obsažené v ustanovení § 316 odst. 4 InsZ.

Podstata tohoto korektivu spočívá v tom, že dlužník společně s insolvenčním návrhem nebo nejpozději do 15 dnů po rozhodnutí o úpadku předloží insolvenčnímu soudu reorganizační plán schválený alespoň polovinou všech zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a alespoň polovinou všech nezajištěných věřitelů počítanou podle výše pohledávek.

Z výše uvedeného tedy jasně vyplývá na rozdíl od kvalitativní podmínky, že iniciativa a méně výhodné postavení je v tuto chvíli na straně dlužníka,⁹³ který je nucen vyjednáváním přesvědčit alespoň polovinu všech zajištěných věřitelů a alespoň polovinu všech nezajištěných věřitelů o tom, že právě reorganizace jako způsob řešení jeho úpadku, je ze všech způsobů řešení úpadku nejlepším možným, a že dlužníková going concern value je dostatečně silná a odlišná od hodnoty lidského kapitálu a nehrozí tak k přeinvestování a poškození věřitelů.

12.4 Kvalitativní podmínka reorganizace

Kvantitativní podmínka reorganizace tak, jak je uvedena v ustanovení § 316 odst. 4 InsZ může být v určitých případech pro dlužníky propustná více, než by pro věřitele a správné zařazení dlužníka bylo vhodné, jinými slovy řečeno, dle převažujícího názoru nositelů nároků

⁹² Myšleno menší obchodní společnosti, které nemají takový obrat, či stanovený počet zaměstnanců.

⁹³ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 355.

na dlužníkův majetek by reorganizace, jako způsob řešení úpadku dlužníka, rozhodně efektivní nebyla. A právě proto existuje kvalitativní podmínka, chcete-li pojistka přípustnosti reorganizace, která je zakotvena v ustanovení § 150 a § 151 InsZ, a která umožňuje věřitelům zamezit pokusům dlužníka o řešení úpadku reorganizací tak, že věřitelé odhlasují jako jediný možný způsob řešení konkurs, resp. neodhlasují reorganizaci.

Zvolit způsob řešení dlužníkovu úpadku je právem věřitelů, nikoli jejich povinností. Toto právo mohou realizovat pomocí hlasování na první schůzi věřitelů, která se koná po rozhodnutí o úpadku dlužníka. Pro přijetí usnesení věřitelů o způsobu řešení úpadku dlužníka je zákonem předepsáno určité kvórum, a to:

- a) návrh musí být přijat nejméně polovinou všech přítomných zajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek a nejméně polovinou všech přítomných nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek, nebo
- b) musí být návrh přijat nejméně 90 % přítomných věřitelů, počítáno podle výše pohledávek (Ustanovení § 151 odst. 1 InsZ).

Pokud věřitelé nebudou schopni rozhodnout o způsobu řešení úpadku dlužníka požadovaným počtem hlasů, rozhodne o způsobu řešení úpadku soud (Ustanovení § 149 odst. 1 InsZ), který reorganizaci buďto povolí, nebo se přikloní k druhé variantě řešení úpadku, a to konkursem s tím, že by měl insolvenční soud přihlídnout k případným výsledkům hlasování věřitelů, pokud se uskutečnilo, a také ke stanovisku insolvenčního správce.

Jak jsem výše zmínil jde o právo věřitelů rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovu úpadku, nikoli o jejich povinnost. Z tohoto důvodu nemohu souhlasit s názorem, že pokud věřitelé nechtějí využít práva rozhodnout o způsobu řešení úpadku je zapotřebí, aby hlasováním rozhodli o tom, že o způsobu řešení dlužníkovu úpadku rozhodovat nebudou.⁹⁴ Dle mého mínění výkladem zákona dojdeme přesně k opačnému závěru (tj., že věřitelé nemusí hlasovat o tom, že nebudou rozhodovat o způsobu řešení dlužníkovu úpadku), který vyplývá nejen z ustanovení § 150 InsZ, ale i z ustanovení § 149 odst. 1 InsZ.

⁹⁴ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751, str. 194.

13. Průběh reorganizace

V této kapitole mé práce se budu věnovat samotnému průběhu reorganizace, jako jednoho ze způsobů řešení dlužníkového úpadku. Především bych v začátku této kapitoly odkázal na Přílohu č. 2., kde je průběh a struktura reorganizace znázorněna graficky, což by mělo čtenáři usnadnit pochopení průběhu tohoto institutu dříve, než čtením postoupí do dalších částí této práce.

13.1 Návrh na povolení reorganizace

Dle ustanovení § 317 odst. 1 InsZ může podat návrh na povolení reorganizace buď dlužník, což bude v praxi nejčastější případ, nebo přihlášený věřitel. U věřitele i dlužníka musí být při podávání návrhu na povolení reorganizace obligatorně splněna podmínka dobré víry, kterou lze vyjádřit uvědoměním dlužníka nebo věřitele o skutečnosti, že podaný návrh na povolení reorganizace bude reálně splnitelný a že nepůjde o snahu navrhovatele podvodným způsobem zkrátit nároky věřitelů dlužníka (Ustanovení § 317 odst. 2 InsZ).

Dlužník může návrh na povolení reorganizace podat ve dvou případech:

- a) Dle ustanovení § 148 odst. 2 InsZ, tedy současně s insolvenčním návrhem. Pokud je součástí takového návrhu i reorganizační plán přijatý všemi skupinami věřitelů, spojí insolvenční soud s rozhodnutím o úpadku i rozhodnutí o způsobu řešení úpadku. Jak uvádí ve svém komentáři k insolvenčnímu zákonu Zelenka,⁹⁵ může se takovýto postup projevit na zrychlení procesu reorganizace v počáteční – vstupní fázi, avšak nelze předpokládat, že se toto počáteční zrychlení promítne do celkové délky reorganizace. Ačkoli se ztotožním s názorem, že toto počáteční zrychlení vstupní fáze reorganizace nebude mít prakticky vliv na celkovou délku reorganizace dlužníkového podniku, bude mít s největší pravděpodobností díky včasné a hlavně úspěšné komunikaci dlužníka s věřiteli pozitivní dopad na úspěšný průběh a samotné dokončení reorganizace.
- b) Další možností dlužníka, kdy může podat návrh na povolení reorganizace je podání návrhu na povolení reorganizace po podání samotného insolvenčního návrhu,

⁹⁵ ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy.* Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072, str. 468.

tedy v samotném průběhu insolvenčního řízení. Tato možnost je však limitována lhůtou třech měsíců od rozhodnutí o úpadku dlužníka, do které insolvenční soud musí o způsobu řešení úpadku dlužníka rozhodnout ex lege (Ustanovení § 149 odst. 1 InsZ a ustanovení § 318 InsZ). A také lhůtou podání návrhu na povolení reorganizace nejpozději do 10 dnů před první schůzí věřitelů, která se má konat po rozhodnutí o úpadku. Proto by měl být dlužník velice opatrný a neměl by s návrhem na povolení reorganizace, pokud ho nepodal současně s insolvenčním návrhem, jakkoli otálet.

Věřitel může návrh na povolení reorganizace podat jen tehdy, je-li věřitelem přihlášeným. Přihlášeným věřitelem je takový věřitel, který do insolvenčního řízení včas podal přihlášku své pohledávky, kterou má vůči dlužníku (Ustanovení § 165 odst. 1 a § 173 odst. 1 InsZ). Na rozdíl od návrhu na povolení reorganizace podaného dlužníkem, musí být návrh věřitele na povolení reorganizace vždy schválen schůzí věřitelů, která tak učiní po zprávě insolvenčního správce o hospodářské situaci dlužníka a po upozornění insolvenčního správce na jemu známé důvody, pro které by šlo pochybovat o poctivém záměru navrhujícího věřitele (Ustanovení § 323 InsZ). Není-li návrh na povolení reorganizace podaný věřitelem schválen schůzí věřitelů, insolvenční soud jej bez dalšího zamítne (Ustanovení § 326 odst. 1 písm. c InsZ).

Jistou zajímavostí, která vyplývá ze samotného postavení věřitelů v insolvenčním právu je skutečnost, kdy je soudu upřena možnost zrušit rozhodnutí schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovy úpadku reorganizací, i kdyby odporovalo společnému zájmu věřitelů (Ustanovení § 54 odst. 1 InsZ).

U reorganizace si je víc než nutné uvědomit, že je tento způsob řešení dlužníkovy úpadku navržen tak, že počítá především s aktivní účastí dlužníka, který se bude v průběhu života jeho podniku chovat uvědoměle a dokáže včas reagovat na případné problémy, které ohrožují existenci jeho podniku. Jen stěží si lze v praxi představit situaci, kdy bude reorganizaci, jako jeden ze způsobů řešení úpadku dlužníkovy podniku navrhovat věřitel, i když mu to zákon umožňuje. Právě z toho důvodu je podstatný nový institut, kterým je hrozící úpadek. Hrozícím úpadkem je myšlen stav, kdy lze se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků (Ustanovení § 3 odst. 4 InsZ). Insolvenční návrh pro hrozící úpadek může podat jen dlužník, neboť jen on může odpovědně tuto situaci posoudit (Ustanovení § 97 odst. 3 InsZ) a právě jen on – dlužník, by měl být v situaci, kdy podává insolvenční návrh pro hrozící úpadek obeznámen s možností řešit tento stav reorganizací. Konkrétní situaci kdy se

např. může jednat o hrozící úpadek, je dominový efekt jak jí nazývá Pachel,⁹⁶ nebo-li druhotná platební neschopnost, kdy v důsledku úpadku odběratele mohou i jeho dodavatelé očekávat problémy s vlastním hospodařením.

Jinými slovy řečeno, povolení reorganizace jako jednoho ze způsobů řešení dlužníkového úpadku a její úspěšné zakončení, tedy uspokojení věřitelů, nespočívá v ničem jiném než v aktivním přístupu dlužníka k jeho momentální situaci a jeho dobrém úsudku ve vztahu k jeho budoucímu vývoji. Proto by měli mít všichni případní dlužníci v povědomí úzkou provázanost institutu hrozícího úpadku s možností reorganizace, která se pro řešení hrozícího úpadku víc než nabízí.

U náležitostí návrhu na povolení reorganizace lze zřetelně spatřovat právě výše zmíněné speciality insolvenčního zákona k obecnému občanskému soudnímu řádu, kdy je přímo v insolvenčním zákoně uvedeno, že vedle obecných náležitostí podání (K tomu ustanovení § 42 odst. 4 OSŘ) musí návrh na povolení reorganizace obsahovat i náležitosti zvláštní stanovené v insolvenčním zákoně v ustanovení § 319 InsZ, mezi které patří např. i údaj o způsobu navrhované reorganizace.

Insolvenční zákon umožňuje i zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace, a to osobě, která takovýto návrh podala, avšak pouze do doby než by insolvenční soud reorganizaci povolil nebo o podaném návrhu rozhodl jinak.

13.2 Rozhodnutí o návrhu na povolení reorganizace

Po podání návrhu na povolení reorganizace přistoupí soud k rozhodnutí o tomto návrhu. Insolvenční soud může návrh na povolení reorganizace odmítnout, zamítnout nebo jej povolit.

Insolvenční soud návrh na povolení reorganizace odmítne (Ustanovení § 320 InsZ), pokud návrh nebude obsahovat všechny náležitosti uvedené jak v insolvenčním zákoně, tak v občanském soudním řádu, nebo bude návrh na povolení reorganizace nesrozumitelný, či neurčitý. Odmítnutí návrhu na povolení reorganizace bude předcházet výzva soudu k odstranění nesrovnalostí, která bude adresována navrhovateli a bude učiněna formou usnesení. Lhůta pro odstranění vytýkaných nesrovnalostí (vad návrhu) nesmí být dle insolvenčního zákona delší než sedm dnů. Insolvenční soud návrh na povolení reorganizace zamítne (Ustanovení § 326 InsZ), lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně

⁹⁶ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751, str. 5.

předpokládat, že jím je sledován nepoctivý záměr, nebo návrh na povolení reorganizace znovu podala osoba, o jejímž návrhu na povolení reorganizace bylo již dříve rozhodnuto, anebo návrh podal věřitel, ale tento návrh nebyl schválen schůzí věřitelů. Insolvenční zákon nepoctivý záměr demonstrativně vymezuje v ustanovení § 326 odst. 2 InsZ, kdy za nepoctivý záměr sledovaný návrhem na povolení reorganizace považuje zejména skutečnost, že ohledně dlužníka, jeho zákonného zástupce, jeho statutárního orgánu nebo člena jeho kolektivního statutárního orgánu

- a) v posledních 5 letech probíhalo insolvenční řízení nebo jiné řízení řešící úpadek, a to v závislosti na výsledku takového řízení, nebo
- b) podle výpisu z rejstříku trestů v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení proběhlo trestní řízení, které skončilo pravomocným odsouzením pro trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy.

Z výše uvedeného vyplývá pozoruhodná skutečnost, že ačkoli zákonodárce poněkud přísně rozšiřuje požadavek absence nepoctivosti záměru ze samotného dlužníka na jeho zákonného zástupce, statutární orgán a člena jeho kolektivního statutárního orgánu, naprosto opomíjí přihlášeného věřitele jakožto možného navrhovatele reorganizace. Tato skutečnost dle mého názoru jednak přisvědčuje mému výše uvedenému postřehu týkajícímu se v praxi téměř nulové četnosti návrhu na povolení reorganizace podávaného přihlášeným věřitelem, a jednak skutečnosti, že návrh na povolení reorganizace podaný přihlášeným věřitelem, musí být schválen schůzí věřitelů, které by mohlo předcházet upozornění insolvenčního správce na jemu známé důvody, pro které lze pochybovat o poctivém záměru navrhujícího věřitele. Jinými slovy řečeno, lze uzavřít, že poctivost záměru u návrhu na povolení reorganizace podaného přihlášeným věřitelem je kontrolována dříve, než je o samotném návrhu nucen rozhodovat insolvenční soud.

Insolvenční soud reorganizaci povolí (Ustanovení § 328 InsZ), jestliže nedojde ke zpětvzetí návrhu na povolení reorganizace ani k jeho odmítnutí nebo zamítnutí. Pokud není rozhodnutí soudu o povolení reorganizace učiněno současně s rozhodnutím o úpadku dlužníka dle ustanovení § 148 odst. 2 InsZ, musí být před rozhodnutím o návrhu na povolení reorganizace nejprve svolána schůze věřitelů dle ustanovení § 150 InsZ v návaznosti na ustanovení § 149 InsZ. Tato schůze věřitelů je oprávněna přijmout usnesení o způsobu řešení dlužníkovy úpadku dle ustanovení § 151 InsZ, přičemž platí, že usnesení schůze věřitelů je přijato, jestliže z věřitelů přihlášených ke dni předcházejícímu konání schůze věřitelů :

- a) pro ně hlasovala nejméně polovina všech přítomných zajištěných věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek a nejméně polovina všech přítomných nezajištěných věřitelů počítaná podle výše jejich pohledávek, nebo
- b) pro ně hlasovalo nejméně 90 % přítomných věřitelů, počítáno podle výše pohledávek.

Rozhodnutím schůze věřitelů o způsobu řešení dlužníkovra úpadku je insolvenční soud vázán.⁹⁷ Zde je patrné velice silné postavení věřitelů,⁹⁸ kdy je dominantní rozhodovací pravomoc přenesena na schůzi věřitelů a nikoli na soud, jak by se na první pohled mohlo zdát. Insolvenční soud již pouze deklaruje rozhodnutí, která věřitelé na schůzi učinili a přejímá do svého rozhodnutí závěry rozhodnutí schůze věřitelů. Je nutné si však uvědomit, že ačkoli byl podán návrh na povolení reorganizace, nelze tento návrh brát pro schůzi věřitelů za definitivní a závazný. Jinými slovy řečeno, schůze věřitelů má oprávnění rozhodnout o způsobu řešení dlužníkovra úpadku, tedy má dokonce možnost zvrátit reorganizaci dlužníka v konkurs, pokud se na takovém způsobu řešení dlužníkovra úpadku usnese dle zákonných kritérií. Tento proces se nazývá kvalitativní podmínkou reorganizace a je rozebrán v jedné z předchozích kapitol této práce. Samozřejmě, že může vzniknout situace, kdy se schůze věřitelů na žádném způsobu řešení dlužníkovra úpadku neshodne, ať už z jakéhokoli důvodu, a proto bude o způsobu řešení dlužníkovra úpadku nucen rozhodnout sám soud.

Z výše uvedeného vyplývají dva procesy, kterými bude reorganizace přijata. V literatuře⁹⁹ se v této souvislosti hovoří o konsensuální a nekonsensuální reorganizaci.

13. 2.1 Konsensuální reorganizace

Konsensuální reorganizace je zahájena a probíhá s podporou většiny věřitelů. V konsensuální reorganizaci dojde ke shodě mezi dlužníkem a jeho hlavními věřiteli, kdy oba tyto subjekty zastávají shodný názor ohledně going concern value dlužníka, a proto považují reorganizaci dlužníka jako vhodný způsob řešení úpadku. Tento typ bude záviset na tom, v jakém stádiu krize, resp. v jaké fázi úpadku se dlužník a jeho podnik nachází. U tohoto typu reorganizace nebude záviset na tom, jestli dlužník splňuje kvantitativní podmínku uvedenou

⁹⁷ To neplatí, je-li v době přijetí usnesení o způsobu řešení úpadku dlužníkem osoba, u které zákon tento způsob řešení úpadku vylučuje, nebo je-li přijaté usnesení v rozporu s reorganizačním plánem přijatým všemi skupinami věřitelů, který dlužník předložil insolvenčnímu soudu po rozhodnutí o úpadku, ustanovení § 54 odst. 1 InsZ se nepoužije.

⁹⁸ S názorem silného postavení věřitelů v rámci reorganizace nesouhlasí ve svém článku A. Eppinger. S tímto názorem se ale nemohu ztotožnit a jak je zřejmé i z textu této práce zastávám stanovisko opačné. K tomu např. EPPINGER, Aleš. *Reorganizace ve světle připravovaných změn insolvenčního práva*, 8. března 2010 dostupné na < <http://www.weinholdlegal.com/pdf/articles/Reorganizacevesvetle.pdf> >

⁹⁹ K tomu např. RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 379.

v ustanovení § 316 odst. 4 InsZ, která je rozebírána výše, nebo jí nesplňuje. Jak píše Richter,¹⁰⁰ nejideálnější způsob konsensuální reorganizace bude zcela neformální dohoda mezi dlužníkem a jeho největšími věřiteli mimo insolvenční řízení, kdy k vzájemné úpravě jejich vztahů dojde pouze na poli hmotného práva. Dalším případem konsensuální reorganizace bude tzv. reorganizace předjednaná, jejíž průběh bude spočívat v dohodě mezi dlužníkem a největšími věřiteli, která bude stvrzena formou reorganizačního plánu schváleného potřebnými většinami hlasů přihlášených věřitelů před zahájením insolvenčního řízení a následně bude takto stvrzená dohoda v podobě reorganizačního plánu předložena dlužníkem spolu s insolvenčním návrhem soudu dle ustanovení § 148 odst. 2 InsZ. V tomto případě bude tedy hmotněprávní dohoda potvrzena procesně právními kroky.

13. 2.2 Nekonsensuální reorganizace

Nekonsensuální reorganizace je na rozdíl od reorganizace konsensuální zahájena a probíhá proti vůli většiny věřitelů. Ačkoli by se mohlo zdát na první pohled, že tento typ reorganizace nebude možný, opak je pravdou. Nekonsensuální reorganizace bude oproti reorganizaci konsensuální možná jen u dlužníka, který splňuje kvantitativní podmínku dle ustanovení § 316 odst. 4 InsZ. Příčiny nekonsensuální reorganizace mohou být různé od nedůvěry věřitelů v reorganizační schopnosti dlužníka až po přesvědčení některých věřitelů, že lepším způsobem k vyřešení dlužníkovy úpadku bude konkurs, který ovšem nenajde podporu požadované většiny. Dle názoru T. Richtera,¹⁰¹ se kterým se osobně ztotožňuji a který souvisí i s problémem společného zdroje, kterým se budu zabývat dále, půjde v tomto případě spíše o souboj o kontrolu a vliv nad podnikem dlužníka.

Pokud se tedy věřitelům na první schůzi konané po rozhodnutí o úpadku dlužníka nepodaří přijmout rozhodnutí o způsobu řešení dlužníkovy úpadku, nebo odhlasovat jinou strukturu reorganizace, tedy aktivovat kvalitativní podmínku, bude nucen o způsobu řešení dlužníkovy úpadku rozhodnout sám soud a to na základě návrhu dlužníka ve lhůtě do třech měsíců od rozhodnutí o úpadku dlužníka. Proto bude dle mého názoru kladen velký důraz na erudovanost insolvenčního soudce, který bude mít doslova a do písmene v rukou osud další existence podniku dlužníka. Pro tyto situace bude víc než třeba, aby byl insolvenční soudce nejen vzdělaný v oblasti úpadkového práva a práva obchodních společností, ale samozřejmě i v oblasti ekonomie a finančních vztahů a vazeb. Z těchto důvodů dochází na krajských soudech na základě rozvrhu práce k určení insolvenčního soudce, jehož specializací je právě

¹⁰⁰ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 380.

¹⁰¹ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 382.

oblast reorganizace. Problémem je ovšem dle mého názoru v rozvrhu práce soudu množství takto určených soudců pro tuto specializaci. Na krajských soudech je ve většině případů určen pouze jeden soudce, který reorganizace řeší primárně a jeden zastupující soudce, který by měl tohoto soudce určeného rozvrhem práce ke specializaci „reorganizace v insolvenčním řízení“ v případě jeho vyloučení¹⁰² či z jakýchkoli jiných důvodů, zastoupit.¹⁰³ Takto nízký počet soudců, kteří jsou určeni rozvrhem práce k řešení reorganizací, může mít dle mého názoru na samotný průběh reorganizace zásadní vliv, a to jak pozitivní (určený soudce je díky této úzké specializaci opravdu erudovaným odborníkem), ale i vliv negativní, který bude například naopak spočívat v nedostatečné erudovanosti a praxi zastupujícího soudce „náhradníka“, který jen občas ve výjimečných situacích bude řešit složitou problematiku reorganizací za soudce, který bude z rozhodování např. vyloučen. Další negativum vidím v potencionálně jistotě případných zájemců o reorganizaci, která bude spočívat ve znalosti toho, který soudce a jak o reorganizacích rozhoduje, což může být ve své podstatě velmi negativní.¹⁰⁴ Povolí-li soud reorganizaci, odvolání proti tomuto rozhodnutí není přípustné, jak ostatně vyplývá z ustanovení § 328 InsZ, a chybí tak korektiv odvolacího soudu a zesiluje se tak pozice jednoho soudce s danou specializací u krajského soudu.

13. 2.3 Problém společně užívaného zdroje

Problém společně užívaného zdroje, tzv. *common pool problem*¹⁰⁵ je jedním z problémů, který souvisí s kolektivním rozhodováním a je dle mého názoru markantně patrný právě u rozhodování o přípustnosti reorganizace jako jednoho ze způsobů řešení dlužníkovy úpadku, a proto považuji za vhodné objasnit jeho základní rysy.

Z dosud uvedeného vyplývá, jak je v reorganizaci nanejvýš patrná silná pozice schůze věřitelů, resp. postavení věřitelů obecně, kteří mohou svým rozhodnutím podstatně ovlivnit průběh reorganizace a tím pádem samotnou existenci dlužníkovy podniku. V insolvenčním řízení je z důvodů ochrany hodnoty dlužníkovy podniku potlačena individualita rozhodování věřitele, která je nahrazena rozhodováním kolektivním. Toto kolektivní rozhodování ovšem s sebou nese řadu problémů. Právě jedním z těchto problémů kolektivního rozhodování, chování skupiny, je problém společně užívaného zdroje.

¹⁰² Např. vyloučení soudce na základě aplikace ustanovení § 14 a násl. OSŘ.

¹⁰³ To ovšem neznamená, že soudců zabývajících se reorganizací nebude více.

¹⁰⁴ K problému postavení insolvenčního soudce v reorganizaci např. článek ALEXANDER, Juraj. *Mějte rozum, soudce Kozák (a nejen Vy,)myslete na děti!(Věřitele)*. Lexforum.cz, 16. března 2010, Dostupné na <<http://www.lexforum.cz/234>>

¹⁰⁵ K tomu podrobněji např. RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 50 a str. 131.

Pro vysvětlení problému společně užívaného zdroje je dle mého názoru nejlepší příklad s lovištěm ryb, který ve své knize použil T. Richter.¹⁰⁶ Je-li loviště ryb ve vlastnictví jednoho uživatele, bude tento uživatel s největší pravděpodobností postupovat tak, že každý rok vyloví jen tolik ryb, aby byl chov v důsledku přirozené reprodukce ryb zachován i na roky příští a nesl tak uživateli opětovný užitek. Má-li však loviště ryb více spoluuživatelů, každý se s největší pravděpodobností bude chovat tak, aby okamžitě maximalizoval svůj osobní zisk tím, že naloví co nejvíce ryb v co nejkratším čase. Takto se budou spoluuživatelé chovat z důvodu racionální maximalizace, která spočívá v tom, že každý spoluuživatel, který by v lovišti ryb omezil svůj rybolov tak, aby umožnil přirozenou reprodukci ryb, aby bylo loviště zachováno i na další roky, riskuje, že jeden, nebo více ostatních spoluuživatelů zvolí strategii naprosto opačnou, tedy že se budou snažit nalovit ryb co nejvíce hned, čímž budou okamžitě maximalizovat svůj zisk. Důsledkem tohoto chování bude s největší pravděpodobností zánik loviště ryb.

Jak výše uvedené souvisí s reorganizací a insolvenčním právem vůbec se pokusím zodpovědět v několika následujících větách. Striktně racionální chování jednotlivce může vést ke snížení či destrukci společné hodnoty.¹⁰⁷ Jinými slovy řečeno, chování věřitele bude směřovat k uspokojení vlastní pohledávky, kterou má vůči dlužníku a toto uspokojení bude chtít věřitel realizovat v co nejkratším čase a samozřejmě pokud možno v plné výši. V určité chvíli je toto chování nežádoucí a je mu třeba z důvodů zájmů ochrany nároků ostatních věřitelů zabránit.

V insolvenčním právu je takovouto ochranou automatické moratorium, které je vyjádřeno v ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) InsZ a spočívá v suspendování procesních práv individuálního uspokojení pohledávek věřitelů všech tříd a jeho nahrazení kolektivním procesem uspokojení pohledávek věřitelů v rámci insolvenčního řízení.¹⁰⁸

Tím ovšem problém společně užívaného zdroje nekončí. Po rozhodnutí o úpadku musí následovat rozhodnutí o způsobu řešení úpadku, kterému bude předcházet schůze věřitelů, a tedy rozhodování kolektivního orgánu. Pokud bude jako způsob řešení úpadku dlužníka navržena reorganizace, lze s největší pravděpodobností počítat s tím, že věřitelé budou chtít právě z důvodů racionální maximalizace užítku, tedy výše popsaného problému společně užívaného zdroje, reorganizaci zabránit. Zabránit povolení reorganizace se budou věřitelé snažit pomocí konkursu, který budou na schůzi věřitelů prosazovat místo reorganizace, a

¹⁰⁶ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 50.

¹⁰⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 51.

¹⁰⁸ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 211.

který věřitelům dle jejich mínění v návaznosti na výše uvedené poskytne okamžité uspokojení jejich nároků vůči dlužníku. To, že dojde prosazením konkursu k zničení zdroje – dlužníkovu podniku, a že pravděpodobně nebudou nároky věřitelů uspokojeny plně, již věřitelé vidět nebudou a nebudou tuto skutečnost mnohdy ani chtít vidět, a to právě z důvodů společně užívaného zdroje. Z těchto důvodů je víc než pravděpodobné, že věřitelé nebudou vnímat reorganizaci jako vhodný způsob uspokojení jejich nároků, ale jako proces, který má jejich uspokojení oddálit a znemožnit jim tak okamžitou kontrolu nad svými financemi, ačkoli by v reorganizaci mohlo dojít k uspokojení daleko většího množství i rozsahu pohledávek věřitelů.

Problém společně užívaného zdroje je odbornou veřejností v souvislosti s úpadkovým právem a reorganizací velmi často skloňován, ačkoli nebývá přímo pojmenován.¹⁰⁹ Toto jen dokazuje výše uvedená tvrzení a dále poukazuje na podstatu problému celé reorganizace. Příkladem potvrzujícím výše uvedené může být např. zkušenost Jana Zrzaveckého, partnera advokátní kanceláře Hájek Zrzavecký popsaná v magazínu Profit v článku, ve kterém se doslova uvádí : „*Za stavu finanční krize ale vzájemná důvěra v podnikatelském i obchodním prostředí upadá. Lze tedy očekávat, že věřitelé napříště upřednostní likvidační způsoby řešení úpadku či nebudou ochotni souhlasit s vyhlášením moratoria. Dokonce i za cenu, že v důsledku tohoto svého rozhodnutí budou uspokojeni v mnohem menším rozsahu. Konkurs totiž mohou chápat jako rychlejší a jistější řešení.*“¹¹⁰

13.3 Rozhodnutí o povolení reorganizace a jeho účinky

Situaci, kdy a za jakých okolností soud povolí řešit úpadek dlužníka reorganizací, jsem rozebíral v předchozí kapitole, a proto bych se zde rád zabýval samotným rozhodnutím o povolení reorganizace a jeho účinky.

Rozhodnutí o povolení reorganizace by mělo dle ustanovení § 329 InsZ obsahovat tyto náležitosti:

- a) výrok o povolení reorganizace,
- b) informaci o tom, kdo je insolvenčním správcem, a nebyl-li dosud ustanoven, výrok o jeho ustanovení,

¹⁰⁹ K tomu např. článek, SÝKOROVÁ, Petra. *Krize a insolvence: Nejistota věřitelů se odrazí na průběhu úpadkových řízení.* Profit, 2009. 25. února 2009, Dostupné na < <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/legislativa-pravo/1000432/> >

¹¹⁰ SÝKOROVÁ, Petra. *Krize a insolvence: Nejistota věřitelů se odrazí na průběhu úpadkových řízení.* Profit, 2009. 25. února 2009, Dostupné na < <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/legislativa-pravo/1000432/> >

- c) výzvu, aby dlužník ve lhůtě 120 dnů předložil reorganizační plán nebo aby bez zbytečného odkladu insolvenčnímu soudu sdělil, že jej předložit nehodlá,
- d) informaci o tom, za jakých podmínek mohou předložit reorganizační plán další osoby.

Účinky rozhodnutí¹¹¹ o povolení reorganizace jsou uvedeny v ustanovení § 330 InsZ a mezi nejvýznamnější patří zrušení předchozího omezení dispozičních oprávnění dlužníka s majetkovou podstatou. Insolvenční soud ovšem může dlužníku nakládání s majetkovou podstatou zakázat, nebo ve stanoveném rozsahu omezit a to zejména tehdy, vzniknou-li pochybnosti o poctivém jednání nebo odborné způsobilosti dlužníka nebo osob jednajících jeho jménem. Právní úkony, které mají z hlediska nakládání s majetkovou podstatou a její správou zásadní význam, činí dlužník s dispozičními oprávněními jen se souhlasem věřitelského výboru. Dalším účinkem rozhodnutí o povolení reorganizace je přenos části působnosti valné hromady dlužníka na insolvenčního správce potažmo věřitelský výbor, čímž dochází jednak k posílení role věřitelů a jednak k předcházení problémů, které by mohly vzniknout v souvislosti s podáváním žalob na neplatnost usnesení valné hromady společníky dle ustanovení § 131 obchodního zákoníku. Tyto žaloby by v konečném důsledku představovaly zablokování smysluplného a rychlého řešení dlužníkova úpadku.

13. 4 Reorganizační plán

Samotná reorganizace je prováděna na základě reorganizačního plánu, kterému bych se nyní rád věnoval. Reorganizační plán je jedním z nejdůležitějších dokumentů o postupu v procesu povolené reorganizace, a průběh samotné reorganizace na reorganizačním plánu víc než závisí. Na první pohled by se mohlo zdát, že jde převážně o právní dokument, čemuž nasvědčuje i první věta legální definice reorganizačního plánu uvedená v ustanovení § 338 odst. 1 InsZ, již při pokračování legální definice ovšem musí být vnímavému čtenáři zřejmé, že tento dokument bude obsahovat nejen výše uvedené právní opatření, ale především opatření ekonomická. Jinými slovy řečeno jde o soubor právních a převážně ekonomických opatření, kterými by se mělo dosáhnout ozdravení dlužníkova podniku a tím vyřešit jeho

¹¹¹ K tomu např. článek TAUBR Marek, *Právní úprava řešení úpadku reorganizací*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

situaci úpadku.¹¹² Reorganizační plán lze rovněž označit za dohodu s věřiteli, kterou má být vyřešen dlužníkův úpadek a na jejíž tvorbě se podílejí všechny procesní subjekty.

Insolvenční zákon reorganizační plán definuje v ustanovení § 338 odst. 1 InsZ, a to jako plán, který vymezuje právní postavení dotčených osob v důsledku povolené reorganizace, a to na základě opatření sledujících ozdravení provozu dlužníkovy podniku a uspořádání vzájemných vztahů mezi dlužníkem a jeho věřiteli.

Právo sestavit návrh reorganizačního plánu má jak dlužník tak přihlášený věřitel, což ostatně vyplývá ze samotného textu insolvenčního zákona.¹¹³ Postavení těchto procesních subjektů při možnosti sestavení reorganizačního plánu však není rovnocenné. V případě reorganizace konsensuální toto nerovné postavení v možnosti sestavení reorganizačního plánu nebude hrát významnější roli, což vyplývá ze samotné podstaty konsensuální reorganizace, která je podrobněji vysvětlena výše. V případě nekonsensuální reorganizace je však situace opačná. U nekonsensuální reorganizace se věřitelé budou snažit o zabránění samotné reorganizace, nebo alespoň o možnost sestavit a předložit svůj návrh reorganizačního plánu. V tomto případě však jejich silné postavení ustupuje přednostnímu právu na sestavení reorganizačního plánu, které má ex lege dlužník. Přednostní právo dlužníka na sestavení reorganizačního plánu je zakotveno v ustanovení § 339 odst. 1 InsZ. Toto právo však není neomezené, resp. bez výjimky, která je uvedena v ustanovení § 339 odst. 3 InsZ.

Reorganizační plán může dlužník předložit

- a) současně s návrhem na povolení reorganizace, tedy buďto dle ustanovení § 148 odst. 2 InsZ, nebo po zahájení insolvenčního řízení ve lhůtách uvedených v ustanovení § 318 odst. 1 InsZ, nebo
- b) ve lhůtě 120 dnů od rozhodnutí o povolení reorganizace, tato lhůta může být insolvenčním soudem na návrh dlužníka přiměřeně prodloužena, avšak nejdéle o 120 dnů.

V případě, že dlužník návrh reorganizačního plánu nesestaví a nepředloží soudu ve výše uvedených lhůtách, má soud dle insolvenčního zákona dvě možnosti. Použitelnost první nebo druhé možnosti, které popíši níže, je otázkou ne příliš srozumitelnou, na což poukazuje např. T. Richter¹¹⁴ a v budoucnu by dle mého názoru měl být tento rozpor procesem legislativní úpravy řešen.

¹¹² K tomu např. článek TAUBER Marek, *Právní úprava řešení úpadku reorganizací*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

¹¹³ K tomu např. ustanovení § 329 InsZ nebo § 339 InsZ.

¹¹⁴ K tomu např. RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 390.

První varianta spočívá v rozhodnutí insolvenčního soudu o přeměně reorganizace v konkurs, jestliže oprávněná osoba nesestaví ve stanovené lhůtě reorganizační plán ani po jejím případném prodloužení insolvenčním soudem (Ustanovení § 363 odst. 1 písm. b) InsZ). Druhá varianta, kterou insolvenční soud má, je zakotvena v ustanovení § 339 odst. 6 InsZ, kde je stanoveno, že ztratí-li dlužník možnost sestavit reorganizační plán, vyzve insolvenční soud k předložení reorganizačního plánu další osoby, přičemž lhůty (tj. 2 x 120 dnů) budou pro tyto osoby přiměřeně zachovány. To může v praxi způsobit nemalé problémy, které by spočívaly v možnosti sestavení reorganizačního plánu pro každého věřitele, který by měl pro sestavení samozřejmě onu výše zmíněnou lhůtu.

Proto se ztotožňuji s názorem T. Richtera,¹¹⁵ který uvádí, že výše uvedené možnosti je třeba posuzovat ve vzájemných souvislostech a ne pouze dle doslovného výkladu zákona, přičemž soudu náleží, při řešení této otázky diskreční oprávnění – tedy je pouze a jen na uvážení soudu k jaké možnosti řešení dané situace se přikloní.

Náležitosti reorganizačního plánu jsou uvedeny v ustanovení § 340 InsZ.¹¹⁶ Tyto náležitosti musí obsahovat každý reorganizační plán, tedy jak reorganizační plán sestavený dlužníkem, tak reorganizační plán sestavený věřitelem. I když jsou náležitosti reorganizačního plánu uvedené v ustanovení § 340 InsZ podstatné všechny, jedna z nich je dle mého názoru o něco málo důležitější než náležitosti ostatní, a to z toho důvodu, že právě ona určí, jakým způsobem bude reorganizace v podniku dlužníka probíhat a jak tedy dojde k vyřešení úpadku dlužníka. Tato náležitost je konkrétně upravena v ustanovení § 340 odst. 1 písm. b) InsZ.

13. 4.1 Určení způsobu provedení reorganizace

Způsobů řešení úpadku dlužníka, resp. typů reorganizací, může být nekonečně mnoho, vždy v závislosti na okolnostech konkrétního případu. Právní norma proto nemůže postihnout všechny situace, které mohou v ekonomické a právní realitě nastat. Z tohoto důvodu je v ustanovení § 341 odst. 1 InsZ uveden pouze demonstrativní výčet možných způsobů řešení reorganizace, na kterých bude reorganizační plán postaven.

Stejně jako velké množství způsobů řešení dlužníkovra úpadku, bude existovat přinejmenším stejně velké množství příčin, z důvodů kterých se dlužník v úpadku ocitl. Stěžejní význam pro zvolení vhodného způsobu reorganizace bude proto mít právě dokonalé zjištění a objasnění příčin dlužníkovra úpadku.

¹¹⁵ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 390.

¹¹⁶ Vzhledem k účelu této práce upřednostním i vzhledem k obsáhlosti ustanovení týkající se náležitostí reorganizačního plánu jejich vyjádření odkazem na § 340 InsZ oproti jejich uvedení v textu.

Zjištění příčin úpadku by dlužník rozhodně neměl podceňovat a měl by tuto převážně ekonomickou práci svěřit do rukou vysoce erudované osoby z oblasti finančních vztahů a ekonomie, která se restrukturalizací a revitalizací podniků zabývá. Zjištění příčin dlužníkového úpadku, na základě kterých pak dojde ke zvolení průběhu reorganizace, bude probíhat v několika krocích.

Nejprve ze všeho bude nutné provést sběr dat a údajů podniku v úpadku. Na základě takto získaných dat bude provedena komplexní analýza podniku, která bude probíhat v těchto oblastech:

- 1) Analýza všeobecných informací o podniku (jako je např. údaj o důvodu vzniku podniku, jeho právní formě, rozsahu základního kapitálu, společnicích a organizačním schématu podniku),
- 2) Ekonomická analýza podniku (která bude spočívat v analýze konkurence, hlavních dodavatelů a odběratelů podniku, struktury výrobků podniku, marketingu, reklamy a dalších),
- 3) Analýza výroby (zde budou zkoumány zvolené technologie výroby a jejich uplatňování, organizace práce, logistika, produktivita práce, apod.),
- 4) Personální a sociální analýza (podnikové kultury, managementu podniku i ostatních složek zaměstnanců),
- 5) Finanční analýza podniku¹¹⁷ (která se bude týkat likvidity, struktury kapitálu, produkční síly podniku a dalších),
- 6) SWOT¹¹⁸ analýza,
- 7) PEST analýza (analýza politických, ekonomických, sociálně-kulturních a technologických faktorů podniku),

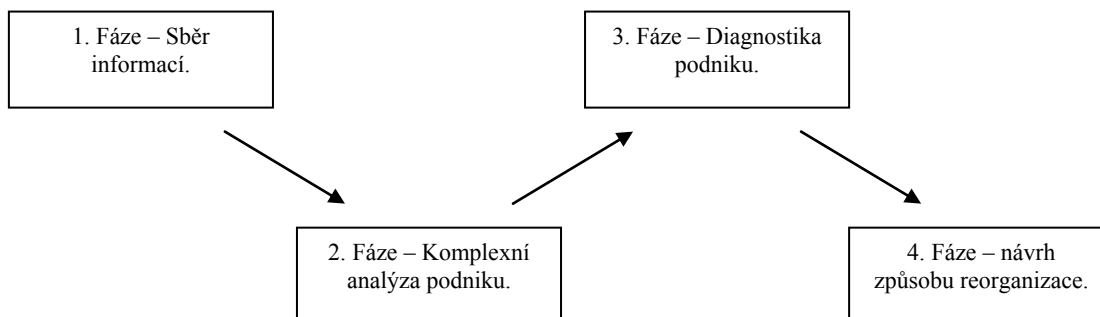
Na základě provedené komplexní analýzy podniku bude provedena tzv. diagnostika podniku, která z předchozí fáze vychází a spočívá v rozpoznání a vyhodnocení úrovně fungování podniku jako systému, celkové hodnoty podniku, silných a slabých stránek podniku, problémů, krizových jevů v podniku a nevyužitých příležitostí a potenciálu podniku.¹¹⁹

¹¹⁷ Finanční analýza podniku bude jednou z nejpodstatnějších analýz a bude provedena na základě tzv. poměrových ukazatelů a bankrotních modelů mezi které patří např. ukazatel rentability, likvidity, index bonity a další. Podrobným rozebíráním této analýzy by jsme ale již moc odbočili do oblasti ekonomie, která je sice pro reorganizaci důležitá, avšak účelu této práce by v tak velkém rozsahu nijak nepomohla.

¹¹⁸ SWOT je zkratka pro základní oblastí, na které je v podniku tato analýza zaměřena. Strengths – silné stránky, Weaknesses – slabé stránky, Opportunities – příležitosti a Threats – ohrožení.

¹¹⁹ KAŠÍK, J., MICHALKO, M., a kol., *Podniková diagnostika*, Ostrava: Tandem, 1998. ISBN 8090216749, str. 22.

Po fázi diagnostiky podniku následuje fáze poslední a to vypracování návrhu již konkrétních a vhodných způsobů, jakými by reorganizace dlužníka měla proběhnout. Tedy jinými slovy řečeno, sestavení reorganizačního plánu. Pro lepší pochopení výše uvedený proces graficky znázorním:

Po zjištění příčin úpadku dlužníka dojde ke zvolení způsobu reorganizace podniku dlužníka. Mezi nejčastější způsoby reorganizace, popřípadě jejich vhodné kombinace, budou patřit pravděpodobně právě ty způsoby reorganizace, které jsou demonstrativně uvedeny v ustanovení § 341 InsZ, a které probíhají :

- a) restrukturalizací pohledávek věřitelů, spočívající v prominutí části dluhů dlužníka včetně jejich příslušenství nebo v odkladu jejich splatnosti,
- b) prodejem celé majetkové podstaty nebo její části anebo prodejem dlužníkovy podniku,
- c) vydáním části dlužníkových aktiv věřitelům nebo převodem těchto aktiv na nově založenou právnickou osobu, ve které mají věřitelé majetkovou účast,
- d) fúzí dlužníka - právnické osoby s jinou osobou nebo převodem jeho jmění na společníka se zachováním nebo změnou práv třetích osob, připouštějí-li to právní předpisy o hospodářské soutěži,
- e) vydáním akcií nebo jiných cenných papírů dlužníkem nebo novou právnickou osobou podle písmene c) nebo d),
- f) zajištěním financování provozu dlužníkovy podniku nebo jeho části,
- g) změnou zakladatelského dokumentu nebo stanov anebo jiných dokumentů upravujících vnitřní poměry dlužníka.

13. 4.2 Rozdělení věřitelů do skupin

Další náležitostí reorganizačního plánu, která stojí za bližší povšimnutí je povinnost rozdělení věřitelů do skupin dle klíče uvedeného v ustanovení § 337 odst. 1 InsZ, a to tak, aby v každé skupině byli věřitelé se zásadně shodným právním postavením a se zásadně shodnými hospodářskými zájmy. V reorganizačním plánu se rovněž musí vždy uvést dle jakých kritérií k rozdělení věřitelů došlo. Insolvenční zákon však stanovuje, že samostatnou skupinou budou vždy každý zajištěný věřitel, společníci dlužníka a věřitelé, jejichž pohledávky nejsou reorganizačním plánem dotčeny.

Rozdělení věřitelů do skupin je významné z důvodů pozdějšího vlivu skupin na výsledek hlasování o reorganizačním plánu, které podrobněji rozeberu níže.

13. 5 Zpráva o reorganizačním plánu

Než dojde k samotnému hlasování o reorganizačním plánu musí předkladatel reorganizačního plánu předložit insolvenčnímu soudu zprávu o reorganizačním plánu, a to nejméně 15 dnů před termínem konání schůze věřitelů, na které má být o reorganizačním plánu hlasováno. Součástí této zprávy je reorganizační plán nebo jeho shrnutí a zhodnocení jeho dopadu na věřitele. Náležitosti zprávy o reorganizačním plánu jsou uvedeny v ustanovení § 25 vyhl. č. 311/2007 Sb. a v její příloze.

13. 6 Projednání reorganizačního plánu

K projednání reorganizačního plánu a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů, která je svolána jen za tímto účelem, insolvenčním soudem. Oznámení o svolání schůze věřitelů je učiněno vyhláškou, kterou soud vyvěsí na svou úřední desku a současně ji zveřejní v insolvenčním rejstříku. Takto učiněné oznámení musí být provedeno nejméně 15 dnů přede dnem konání schůze věřitelů (Ustanovení § 71 odst. 3 InsZ a § 72 odst. 3 InsZ).

Dlužníku a insolvenčnímu správci doručí insolvenční soud předvolání na schůzi věřitelů do vlastních rukou s poučením o nutnosti jejich účasti.

K projednání a přijetí reorganizačního plánu insolvenční soud schůzi věřitelů nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší, jestliže

- a) o přijetí reorganizačního plánu hlasovala každá jím stanovená skupina věřitelů mimo schůzi věřitelů dle ustanovení § 346 InsZ, nebo

- b) se považuje reorganizační plán podle tohoto zákona za přijatý bez hlasování dle ustanovení § 347 odst. 4.

Pro samotné hlasování o reorganizačním plánu však platí zvláštní pravidla, která souvisí právě s rozdělením věřitelů do skupin tak, jak jsou určeny v předmětném reorganizačním plánu.

Obecně platí, že reorganizační plán je přijat, pokud se pro něj v každé skupině vyslovila vždy většina hlasujících věřitelů, jejichž pohledávky činí nejméně polovinu z celkové výše pohledávek věřitelů dané skupiny.¹²⁰ Při hlasování v rámci dané skupiny věřitelů je uplatňován obecný princip hlasování, jako při hlasování na schůzi věřitelů, tj. hlasování podle výše pohledávek, kdy platí, že na každou 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas.¹²¹ Každý věřitel hlasuje o reorganizačním plánu ve skupině, ve které má dle tohoto plánu zařazené své přihlášené pohledávky. Má-li věřitel více pohledávek zařazených dle reorganizačního plánu do více skupin, hlasuje pak věřitel v každé takovéto skupině zvlášť. Rozdělení věřitelů do skupin a hlasování o reorganizačním plánu v těchto jednotlivých skupinách je v insolvenčním zákoně zakotveno proto, aby byly zohledněny heterogenní nároky věřitelů na majetek dlužníka. T. Richter uvádí,¹²² že lze toto řešení úpravy volení přirovnat k hlasování podle tříd akcií, které v určitých případech vyžaduje z podobných důvodů korporacní právo (viz např. ustanovení § 186 odst. 2, 3 a 4 obchodního zákoníku), s tímto názorem se ztotožňuji a doplňuji, že takto oddělené hlasovací právo je v insolvenčním zákoně zakotveno stejně jako v obchodním zákoníku především z důvodů ochrany hlasujících, kteří mají různé typy nároků vůči podniku. V řeči insolvenčního práva z důvodu ochrany věřitelů, kteří jak ostatně vyplývá z kapitálové struktury, mají rozdílné nároky a je tedy nutné takto rozdílné nároky v hlasovacím systému zohlednit.

Ve skupině společníků nebo členů dlužníka se však hlasuje jinak, a to z toho důvodu, že výše pohledávky vyplývající z účasti společníka nebo člena dlužníka ve společnosti nebo v družstvu je rovna nule, proto je uvedena v ustanovení § 347 odst. 2 InsZ zvláštní úprava hlasování, která má přednost před úpravou obecnou a spočívá v tom, že každý společník nebo člen dlužníka má pouze jeden hlas. Reorganizační plán je dle speciální úpravy hlasování přijat, jestliže se pro jeho přijetí vyslovila většina společníků nebo členů dlužníka; u dlužníka

¹²⁰ K tomu, ustanovení § 347 odst. 1 InsZ a ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy.* Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072, str. 511.

¹²¹ Ustanovení § 49 odst. 1 InsZ.

¹²² RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo.* Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 401.

se základním kapitálem musí souhrnný podíl těchto společníků nebo členů dlužníka současně představovat alespoň dvě třetiny základního kapitálu dlužníka.

Pokud hlasující věřitel přijal nebo odmítl reorganizační plán v důsledku jednání, které je v rozporu se zákonem nebo jej obchází, rozhodne insolvenční soud, jestliže dosud neschválil reorganizační plán, i bez návrhu a po jednání, že se k hlasu tohoto věřitele nepřihlíží. Toto rozhodnutí soudu je jedním z příkladů dohlédací činnosti insolvenčního soudu dle ustanovení § 11 InsZ, a odvolání proti tomuto rozhodnutí není přípustné.

Rozhodoval-li hlas věřitele o přijetí nebo odmítnutí reorganizačního plánu, nařídí insolvenční soud nové hlasování o přijetí reorganizačního plánu. Zákon již však nehovoří o tom, jestli bude nutné nařídít nové hlasování u všech skupin věřitelů, nebo pouze u skupiny, ve které k vyloučení věřitele z výše uvedených důvodů došlo. Názory na tuto problematiku nejsou jednotné ani v odborné literatuře, kdy J. Pachel k tomuto uvádí,¹²³ že insolvenční soud musí nařídít opakování celého hlasování o reorganizačním plánu, přičemž v této věci nemá insolvenční soud možnost rozhodnout jinak. Oproti tomu J. Zelenka uvádí,¹²⁴ že insolvenční soud nařídí nové hlasování jen v dané skupině a ještě na téže schůzi věřitelů.

Pokud budu vycházet z doslovného výkladu ustanovení § 347 odst. 5 InsZ, budu se muset přiklonit k názoru J. Pachla, pokud ovšem zohledním zásadu rychlosti a především hospodárnosti insolvenčního řízení obsaženou v ustanovení § 5 písm. a) InsZ dojdou k závěru, že daleko vhodnějším a pravděpodobně i racionálnějším bude opakování hlasování pouze v dané skupině věřitelů, tedy se přikloním k názoru, jež je zastáván J. Zelenkou.

Dalším a to poměrně zásadním problémem při hlasování o přijetí reorganizačního plánu, který souvisí s otázkami týkajícími se rozporu se zákonem, obcházení zákona a poctivosti záměru, je otázka, zda a za jakých podmínek může věřitel, jehož pohledávka byla popřena, hlasovat o reorganizačním plánu.¹²⁵ Tato otázka je v současné době dokonce řešena před Nejvyšším soudem České republiky, jako jedna z prvních otázek v dovolacím řízení týkajících se reorganizace.

Dle ustanovení § 51 odst. 1 InsZ mohou věřitelé popřených pohledávek hlasovat pouze pokud jim to umožní buď schůze věřitelů nebo insolvenční soud. Primárně je tedy na schůzi věřitelů, zda věřiteli s popřenou pohledávkou přizná hlasovací právo či nikoli. Pokud

¹²³ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751, str. 465.

¹²⁴ ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy*. Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072, str. 512.

¹²⁵ K tomu např. ALEXANDER, Juraj. *O hlasovacím právu v reorganizaci – poprvé k probíhajícímu řízení před NS*. Lexforum.cz, 28. prosince 2010, Dostupné na < <http://www.lexforum.cz/215> >

schůze věřitelů věřiteli s popřenou pohledávkou hlasovací právo nepřiznává, rozhodne o něm až sekundárně soud.

Problém je u reorganizace však v samotném popření pohledávky, a to popření pohledávky dlužníkem. Na rozdíl od konkurzu, kde může dlužník popřít pohledávku pouze s účinky popsány v ustanovení § 200 InsZ, mu ustanovení § 336 odst. 2 InsZ umožňuje popřít pohledávku v reorganizaci s takovými účinky, jako by ji popřel sám insolvenční správce. Z praktického hlediska by tedy mohla nastat situace,¹²⁶ kdy bude dlužník prosazovat reorganizaci oproti konkurzu, a to i přesto, že reorganizaci provede formou prodeje celé majetkové podstaty nebo její části, tedy likvidační formu reorganizace. A to právě z toho důvodu, že v reorganizaci bude mít dlužník výše zmíněné silnější právo popření pohledávky, kterým bude moci eliminovat nepohodlné věřitele z řízení, a to i s pomocí věřitelů ostatních, kteří za to budou uspokojeni na úkor věřitelů popřených pohledávek.

Zabránit této situaci lze dle mého názoru jednak rozhodnutím soudu věřitele popřených pohledávek vrátit zpět do hry, a to pomocí aplikace ustanovení § 51 odst. 1 InsZ, nebo aplikací ustanovení § 347 odst. 5 InsZ, kdy insolvenční soud k hlasu věřitele, který byl učiněn v rozporu se zákonem nebo jej obcházel, nepřihlédne. A konečně možností soudu aplikovat ustanovení § 326 odst. 1 písm. a) InsZ v souvislosti s ustanovením § 348 odst. 1 písm. b) InsZ a vydat rozhodnutí, kterým zamítne již návrh na povolení reorganizace z důvodů nepoctivosti záměru dlužníka. V každém případě se zde opět potvrzuje výše zmíněná potřeba vysoké kvality a odborných znalostí kladená na osobu soudce, aby byl schopen na takovéto jednání včas a erudovaně reagovat.

Aby byl schůzí věřitelů projednaný a schválený reorganizační plán závazný pro účastníky reorganizace, jakož i pro další osoby, jejichž práva a povinnosti jsou reorganizačním plánem dotčeny, musí jej schválit insolvenční soud. Insolvenční soud reorganizační plán schválí, jsou-li splněny všechny podmínky uvedené v ustanovení § 348 odst. 1 InsZ. Nejsou-li splněny všechny podmínky pro schválení reorganizačního plánu, insolvenční soud jej zamítne, zamítnutí reorganizačního plánu však nezpůsobuje překážku věci rozsouzené dle ustanovení § 159a odst. 5 občanského soudního řádu. Proti rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu mohou podat odvolání jen ti z věřitelů, kteří hlasovali pro odmítnutí reorganizačního plánu.

Na základě výše uvedených skutečností je víc než patrná složitost problematiky reorganizačního plánu, jeho sestavování, projednávání a následného schvalování. K řešení

¹²⁶ Tato situace již pravděpodobně, jak vyplývá z výše uvedeného článku, nastala.

těchto složitých procesů proto může přispět právě erudovanost všech zúčastněných osob a jejich vzájemná komunikace, která mnohdy hraje roli nejpodstatnější.

13. 7 Provádění reorganizačního plánu

Reorganizační plán je účinný, jakmile rozhodnutí o jeho schválení nabylo právní moci, nebyla-li reorganizačním plánem jeho účinnost odložena na pozdější dobu nebo nerozhodl-li o jeho pozdější účinnosti insolvenční soud. Jak uvádí T. Richter,¹²⁷ účinností reorganizačního plánu reorganizační řízení nekončí, ale pouze přechází do další fáze, kterou lze nazvat fází plnění plánu a dohledem nad ním. Další průběh insolvenčního řízení je určován reorganizačním plánem a jakékoli odchylky od původně schváleného reorganizačního plánu budou vyžadovat změnu reorganizačního plánu dle postupů předvídaných v ustanovení § 361 InsZ, tedy nový proces projednávání a schvalování těchto změn.

Dlužník má od účinnosti reorganizačního plánu plná dispoziční oprávnění, která mohou být omezena právě pouze reorganizačním plánem samotným. V důsledku toho zanikají *ex lege* všechna omezení dlužnických dispozic s majetkovou podstatou, o nichž bylo rozhodnuto dříve. S účinností reorganizačního plánu jsou tedy spojeny závažné účinky, vztahující se:

- a) k nakládání s majetkovou podstatou dlužníka (§ 353 odst. 1 InsZ),
- b) k výkonu valné hromady a členské schůze dlužníka (§ 353 odst. 2 věta první InsZ),
- c) k výkonu hlasovacích práv spojených s obchodním podílem, cennými papíry nebo členským vkladem (§ 353 odst. 2, věta druhá InsZ),
- d) k obsahu skutečností zapisovaných o dlužníkovi, příp. o jiných osobách do obchodního rejstříku (§ 353 odst. 3 InsZ).¹²⁸

Zvlášť důležitým ustanovením, které má zásadní význam s ohledem na účinky reorganizačního plánu a prakticky nemělo a nemá v českém právním řádu obdoby, je ustanovení § 356 odst. 1 InsZ, které říká že, účinností reorganizačního plánu zanikají práva věřitelů i práva třetích osob s tím, že se nahrazují oprávněními obsaženými v reorganizačním plánu. Z civilněprávního pohledu lze tento účinek připodobnit k vícestranné privativní novaci ve smyslu ustanovení § 570 občanského zákoníku ovšem s tím rozdílem, že nejde o účinky pocházející z dohody, tedy *lex contractus*, ale o účinky, které způsobuje sám insolvenční

¹²⁷ RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 418.

¹²⁸ PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751, str. 475.

zákon, tedy *ex lege*. Tato zákonná novace v rámci reorganizace má ještě jednu poměrně podstatnou výhodu, a to v oblasti práva daňového. Zaniklý dluh, resp. jeho část dlužník odepisuje do výnosů, které jsou však osvobozeny od daně z příjmu. Věřitel naopak svoji zaniklou pohledávku, resp. její část, může zahrnout do nákladů a o odepsanou pohledávkou si tak snížit základ daně.¹²⁹

Dohled nad dodržováním a plněním reorganizačního plánu vykonává především insolvenční správce a věřitelský výbor, čímž dochází k omezení dohlédací činnosti soudu.¹³⁰

Insolvenční správce se zaměřuje na dohled nad činností dlužníka, doplňuje seznam majetku a závazků a o výsledcích své činnosti pravidelně, nejméně však jednou za 3 měsíce, informuje insolvenční soud a věřitelský výbor.¹³¹

Věřitelský výbor kontroluje provádění reorganizačního plánu způsobem stanoveným v reorganizačním plánu, jakož i na základě zpráv insolvenčního správce. Věřitelský výbor je oprávněn navrhnout insolvenčnímu soudu opatření k odstranění nedostatků, které zjistil při své kontrolní činnosti, včetně opatření, která vedou ke skončení reorganizace.

¹²⁹ TAUBR Marek, *Právní úprava řešení úpadku reorganizací*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

¹³⁰ K dohlédací činnosti soudu v průběhu plnění reorganizačního plánu viz ustanovení § 364 odst. 1 InsZ.

¹³¹ Ustanovení § 354 InsZ.

14. Skončení reorganizace

Reorganizace může podle insolvenčního zákona skončit trojím způsobem:

- 1) Soud svým rozhodnutím o ukončení reorganizace vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu a to tehdy, splnil-li dlužník nové nároky na svůj majetek tak, jak vyplynuly ze schváleného reorganizačního plánu. Soud svým rozhodnutím o ukončení reorganizace dle ustanovení § 364 odst. 2 InsZ vezme na vědomí splnění reorganizačního plánu i tehdy, jeli reorganizační plán již splněn v podstatných bodech.
- 2) Ustanovení § 363 odst. 1 InsZ taxativně vyjmenovává podmínky, za nichž insolvenční soud rozhodne o přeměně povolené reorganizace v konkurs. Insolvenční soud rozhodne o přeměně reorganizace v konkurs, jestliže
 - a) reorganizace byla povolena na návrh dlužníka a ten její přeměnu v konkurs po tomto povolení navrhl,
 - b) oprávněná osoba nesestaví ve stanovené lhůtě reorganizační plán ani po jejím případném prodloužení insolvenčním soudem nebo předložený reorganizační plán vezme zpět,
 - c) insolvenční soud neschválil reorganizační plán a oprávněným osobám uplynula lhůta k jeho předložení,
 - d) v průběhu provádění reorganizačního plánu dlužník neplní své podstatné povinnosti stanovené tímto plánem nebo ukáže-li se, že podstatnou část tohoto plánu nebude možné plnit,
 - e) dlužník neplatí řádně a včas úroky podle ustanovení § 171 odst. 4 InsZ, nebo v podstatném rozsahu neplní své jiné splatné peněžité závazky, nebo
 - f) dlužník po schválení reorganizačního plánu přestal podnikat, ačkoli podle reorganizačního plánu podnikat měl.Jinými slovy řečeno dojde k přeměně povolené reorganizace vždy, když dochází nějakým způsobem k porušování reorganizačního plánu a tím pádem porušování práv věřitelů, jejichž nároky vůči dlužníku jsou tímto rušením ohroženy.
- 3) Insolvenční soud dle ustanovení § 362 odst. 1 InsZ zruší rozhodnutí o schválení reorganizačního plánu do 6 měsíců od jeho účinnosti, zjistí-li, že některému

věřiteli byly poskytnuty zvláštní výhody, aniž s tím ostatní věřitelé stejné skupiny souhlasili, nebo že schválení reorganizačního plánu bylo dosaženo podvodným způsobem.

Na základě výše uvedeného je zřejmé, že jediným možným úspěšným ukončením reorganizačního řízení, tedy nelikvidační vyřešení dlužníkovy úpadku, je dodržení reorganizačního plánu. Právě ono dodržení reorganizačního plánu bude víc než záležet na aktivním a seriózním přístupu dlužníka, který pojme reorganizaci jako druhou šanci a očištění svého jména a ne jako prostředek sloužící k oddálení jeho likvidity a možnosti uspokojení krátkodobých potřeb dlužníka na úkor věřitelů. Reorganizace je v českém úpadkovém právu institutem novým a i přesto, že v mnohém navazuje na předchozí právní úpravu, nabízí takové spektrum nových možností pro dlužníka i jeho věřitele, které doposud český právní řád neznal, a které by měl dlužník i jeho věřitelé umně využít a nikoli zneužít.

15. Závěr

Probíhající světová hospodářská krize, která započala v roce 2008, nejlépe ukázala potřebu kvalitní úpravy úpadkového práva, a také nebezpečnost dotování upadajících odvětví trhu. Tato nebezpečnost dotací upadajících odvětví trhu spočívá převážně v tom, že dojde k odčerpání pracovních sil a kapitálu z odvětví, ve kterých by byly efektivněji využity. Je tedy celkově vytvořeno méně bohatství a dochází k poklesu celkové životní úrovně nás všech.

Jinými slovy řečeno, pokud by neexistoval úpadek a kvalitní úprava úpadkového práva, která umožňuje uvolnit potřebný kapitál a převést pracovní síly do prosperujících odvětví, došlo by k celkovému poklesu prosperity společnosti s dalekosáhlými následky do životní úrovně nás všech.

Reorganizace má v tomto procesu velice významné a specifické postavení, což zřetelně vyplývá z kapitol věnovaných právě reorganizaci.

S dlužníkovým podnikem není něco v pořádku a tento problém způsobí dlužníkům úpadek nebo uvede dlužníka do stavu, kdy mu úpadek bezprostředně hrozí. Z kapitoly věnované určení způsobu provedení reorganizace vyplývá, jakými způsoby tento problém diagnostikujeme. Pokud problém bude natolik závažný, že další investice do podniku dlužníka by neměla žádný význam a odčerpávala by pracovní síly a kapitál z odvětví, která takovýto problém nemají, pak by nezbývalo zvolit dlužníku nic jiného než likvidační formu řešení tohoto problému. Existuje zde však vhodnější varianta řešení dlužníkového úpadku či hrozícího úpadku nikoli likvidačním způsobem. A právě tou je reorganizace. Ta však předpokládá aktivní spolupůsobení všech zúčastněných subjektů, což je možno samotné chápat jako velmi pozitivní směr.

Úspěšně provedená reorganizace umožní zachovat právě ty pracovní síly a ten podnikatelský potenciál, který je pro další vytváření zdrojů k podnikání u daného dlužníka potřeba. Zároveň dojde pomocí reorganizace k přesunu kapitálu a těch pracovních sil, které jsou u dlužníka využívány neefektivně, do odvětví, ve kterých tyto složky budou využity efektivněji a pomohou tak k růstu celkového bohatství společnosti.

Jak vyplývá z výše uvedeného, současná úprava úpadkového práva je právní úpravou novou, mladou, a pouze praxe prověří a ukáže na kolik efektivní tato úprava je. Stejně je to i s institutem reorganizace, jakožto novým způsobem řešení dlužníkového úpadku. Jde o zcela nové pojetí nelikvidační formy řešení finančních problémů dlužníka. Pro úspěšné provedení reorganizace je především potřeba odpovědného a aktivního přístupu dlužníka, který musí

pochopit několik zásadních principů, které jsem v této práci několikrát zmiňoval, a které chtě nechtě prostupují celou reorganizací od počátku až do konce.

Mezi tyto základní principy úspěšné reorganizace bude patřit především včasnost a přiléhavost reakce dlužníka na jeho neutěšenou finanční situaci. V případě, že dlužník nechá proces úpadku dojít daleko, reorganizace mu ani jeho věřitelům již v žádném případě nepomůže a oddalovala by pouze a jen nevyhnutelnou likviditu dlužníka, tedy likvidační způsob řešení dlužníkovy úpadku – konkurs.

Pokud se totiž dlužníkovi podaří včas a vhodně zareagovat a nebude se bát využít ochrany v rámci insolvenčního řízení k tomu, aby dokázal svůj podnik restrukturalizovat – reorganizovat, bude mít z poloviny vyhráno a lze předpokládat, že reorganizace bude úspěšně probíhat rovněž ke spokojenosti věřitelů dlužníka. Pokud ovšem dlužník z důvodů obav stigmatizujícího označení, které dlužník dostane při zahájení insolvenčního řízení jako „úpadce“, bude se začátkem otálet, nezbude už nic, co by šlo reorganizovat a bude nutné přistoupit k likvidační formě řešení jeho úpadku, kterou je konkurs.

Dalším krokem pro úspěšné zvládnutí reorganizace, je pochopení toho, že reorganizace je souhra právních, ale především ekonomických opatření. Pro úspěšné provedení reorganizace je potřeba umět propojit obě tato odvětví, která v rukou odborníků dokáží dlužníkovi i věřitelovu situaci řešit a vyřešit a navést je na nejlepší cestu řešení problémů, které způsobil dlužníkuv úpadek. Reorganizaci proto nelze vidět jako buď ryze právní či ryze ekonomický problém, ale pouze a vždy v kombinaci obou. Pokud si toto dlužník a věřitelé neuvědomí, pravděpodobně jejich snaha o reorganizaci podniku s cílem uspokojení pohledávek věřitelů nebude úspěšná.

To poslední a významné, co bych v procesu reorganizace rád zdůraznil, je vzájemná komunikace dlužníka s jeho věřiteli. Pokud dlužník nebude schopný racionálního dialogu s věřiteli (což platí i opačně), tak těžko vznikne možnost řešení dlužníkovy úpadku reorganizací. S tím se samozřejmě spojuje i problém společně užívaného zdroje, který jsem rovněž rozebíral v této práci, a kde je potřeba podtrhnout i to, že neméně důležitá v procesu řešení dlužníkovy úpadku je i vzájemně dobrá komunikace mezi jeho věřiteli.

Úpadkové právo je zde proto, že účastníci nejsou schopni uzavírat dokonalé a vseupravující smlouvy a že ne každý obchodní případ skončí ziskem a ne ztrátou, že ne každý je schopen upřednostnit plnění svých závazků před okamžitou spotřebou, která ho může ovšem přivést k úpadku ve smyslu insolvence. Kdyby všichni současní i budoucí věřitelé dlužníka byli schopni uzavřít smlouvu o tom, jaká budou v případě dlužníkovy úpadku jejich

práva a povinnosti, nic jako úpadkové právo by nebylo potřeba.¹³² Myšlenka dokonalé uvědomělosti při plnění svých závazků a nepotřebnosti úpadkového práva je více než utopistická, a zcela nereálná. Proto, aby úpadek dlužníkovu podniku nemusel mít fatální následky, tedy znamenat konec dlužníka, byl vytvořen v rámci úpadkového práva institut reorganizace.

Reorganizace je v českém úpadkovém právu institutem novým a nabízí takové spektrum nových možností pro dlužníka a jeho věřitele, které doposud český právní řád neznal. Bude na dlužnících a jejich věřitelích jak tohoto institutu dokáží využít. Až několikaletá praxe spojená s aplikací ustanovení o reorganizaci v insolvenčním řízení může přinést odpovědi na to, zda je toto pozitivní očekávání na místě, či zda tato úprava zůstala za tímto očekáváním a nepřinesla předpokládané výsledky. S ohledem na dosud zcela mizivé praktické zkušenosti s aplikací ustanovení o reorganizaci, kdy doposud žádná nebyla ukončena a jde o dlouhodobý proces, si netroufám činit nějaké radikální závěry o přínosu této úpravy v řešení úpadku dlužníka. Sám ale po nastudování dané problematiky tento institut vítám jako novou možnost a příležitost, která tu doposud nebyla, a která se zatím jeví jako dobrý prostředek k řešení dlužníkovu úpadku v zákonem předvídaných případech. Úprava se mi líbí i proto, že nutí jeho aktéry něco nového pozitivního vytvořit jejich společným aktivním přístupem, a tím se domoci splnění svých pohledávek při současném zachování dlužníkovu podniku ovšem ve změněném, vylepšeném a životaschopném stavu. Současně se mi líbí na této úpravě i to, že jakoby upřednostňuje při řešení úpadku touto formou aktivitu soukromoprávních subjektů v této insolvenci zainteresovaných, a na druhé straně omezuje na nezbytné minimum zásahy insolvenčního soudu, ovšem nepomíjí stanovením lhůt zásadu rychlosti insolvenčního řízení. Tato pozitiva vytvářejí dostatečný prostor pro závěr, že reorganizace může přinést potřebné oživení v podniku dlužníka a současně uspokojit závazky mnoha věřitelů.

¹³² RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha : ASPI, 2008. ISBN 9788073573294, str. 38.

16. Použitá literatura

Monografie

BĚLOHLÁVEK, Alexander J. *Evropské a mezinárodní insolvenční právo : komentář*. Praha : C.H. Beck, 2007. ISBN 9788071795919.

HAZLIT, Hanry. *Ekonomie v jedné lekci*. Praha: Alfa Publishing, Liberální institut, 2005. ISBN 8086851184.

KAŠÍK, J., MICHALCO, M., a kol., *Podniková diagnostika*, Ostrava: Tandem, 1998. ISBN 8090216749.

KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., *Římské právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, KLIMEŠ, J., *Diplomová práce, Bankrot: teorie, česká úprava a praxe*, Praha: Institut ekonomických studií FSV UK, 2004.

KNAPOVÁ, M., ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J. a kolektiv, *Občanské právo hmotné*, čtvrté aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI, a.s. 2005, ISBN 8073571315.

KOLEKTIV AUTORŮ A KONZULTANTŮ ENCYKLOPEDICKÉHO DOMU, SPOL. S R. O., *Slovník cizích slov*, Praha: Encyklopedický dům, spol. s r.o., 1998, ISBN 8090164781.

KOLEKTIV AUTORŮ, *Ottův slovník naučný*, fotoreprint původního vydání z roku 1902, Praha: koedice PASEKA a ARGO, 1999, ISBN 8071850578, ISBN 8072030078.

KOTOUČOVÁ, Jiřina. *Zákon o úpadku a způsob jeho řešení (insolvenční zákon) : komentář*. Praha : C.H. Beck, 2008. ISBN 9788071795957.

LOCHMANOVÁ Ludmila., *Základy obchodního práva*, Ostrava: KEY Publishing s.r.o, 2009, ISBN 9788074180446.

MARŠÍKOVÁ, Jolana. *Insolvenční řízení z pohledu dlužníka a věřitele*. Praha: Linde, 2009. ISBN 9788072017805.

PACHL, L., KOZÁK, J., BUDÍN, P., DADAM, A. *Insolvenční zákon, komentář*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573751.

RICHTER, Tomáš. *Insolvenční právo*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 9788073573294.

SCHELLEOVÁ, Ilona. *Úvod do insolvenčního práva*. Ostrava : Key Publishing, 2007. ISBN 9788086575636.

WORLD BANK. *Czech Republic – Policy Note: Insolvency And Kreditor Rights Systems*, 2004.

WORLD BANK. *Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems*, 2001.

ZELENKA, Jaroslav, a kol. *Insolvenční zákon : (zákon č. 182-2006 Sb., ve znění zákona č. 312-2006 Sb., č. 108-2007 Sb., č. 296-2007 Sb. a č. 362-2007 Sb.) : 2. aktualizované poznámkové vydání s důvodovou zprávou, nařízením Rady ES 1346-2000 a prováděcími předpisy*. Praha : Linde, 2008. ISBN 9788072017072.

Judikatura

Nález Ústavního soudu Pl. ÚS 44/02 ze dne 24.června 2003, publikovaný ve sbírce zákonů pod číslem 210/2003 Sb.

Usnesení VS v Praze sp. zn. KSPL 29 INS 252/2008, 1 VSPH 3/2008

Usnesení NS ČR ze dne 21.4.2009 sp.zn. 29 NSČR 3/2009

Odborné články

ALEXANDER, Juraj. *Mějte rozum, soudce Kozák (a nejen Vy,)myslete na děti!(Věřitele)* . Lexforum.cz, 16. března 2010, Dostupné na < <http://www.lexforum.cz/234> >

ALEXANDER, Juraj. *O hlasovacím právu v reorganizaci – poprvé k probíhajícímu řízení před NS*. Lexforum.cz, 28. prosince 2009, Dostupné na < <http://www.lexforum.cz/215> >

DEUTSCH, Erich. *Reorganizace v konceptu schváleného zákona č. 182/2006 Sb. z jiného pohledu*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=50&idac=687> >

EPPINGER, Aleš. *Reorganizace ve světle připravovaných změn insolvenčního práva*, 8. března 2010 dostupné na < <http://www.weinholdlegal.com/pdf/articles/Reorganizacevesvetle.pdf> >

ROD, Jiří. *Odpovědnost úpadce za nepodání insolvenčního návrhu a způsobenou škodu dle insolvenčního zákona*. Daně a finance, 2000.

SÝKOROVÁ, Petra. *Krize a insolvence: Nejistota věřitelů se odrazí na průběhu úpadkových řízení*. Profit, 2009. 25. února 2009, Dostupné na < <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/legislativa-pravo/1000432/> >

SÝKOROVÁ, Petra. *Lepší vrabec v konkurzu*. Profit, 2009.

TARANDA, Petr. *Nad definicí úpadku v novém insolvenčním zákoně*. Daňová a hospodářská kartotéka, 2007, číslo 3. strana 25.

TAUBR Marek, *Právní úprava řešení úpadku reorganizací*. Konkurs-vyrovnání.cz, 23. února 2010, Dostupné na < <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

Informace z elektronických zdrojů

< <http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/legislativa-pravo/1000432/> >

< <http://www.epravo.cz/top/clanky/insolvencni-spravce-42272.html> >

< <http://insolvencni-zakon.justice.cz> >

<http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679&entityID=000333038_20090420014706&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679 >

< <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idac=322&idb=37> >

< <http://www.konkurs-vyrovnani.cz/index.php?idb=50&idac=687> >

< <http://www.lexforum.cz> >

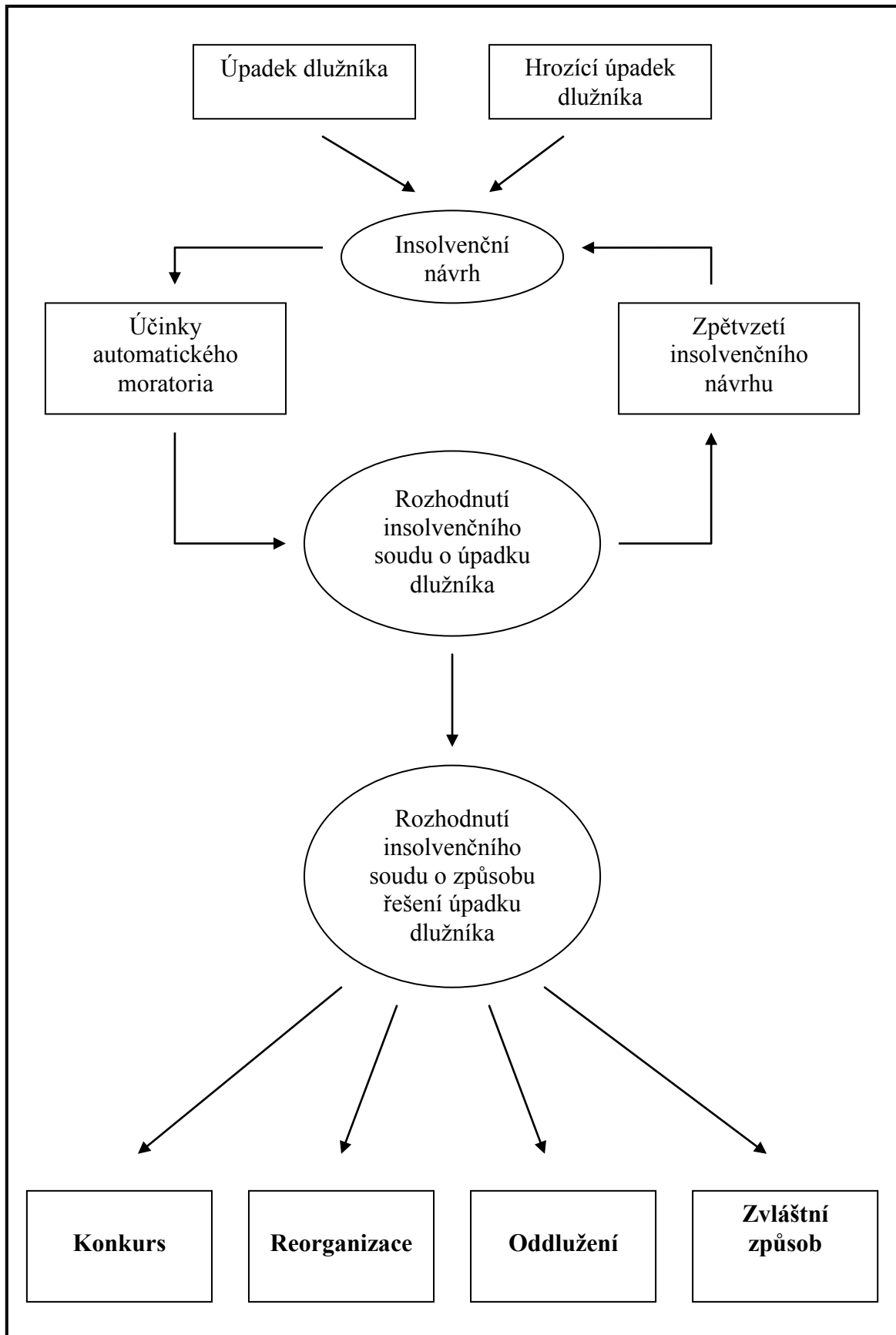
< <http://insolvencni-zakon.justice.cz/insolvencni-spravci-odborna-verejnost/statistiky.html> >

17. Přílohy

Příloha č. 1 – Průběh insolvenčního řízení

Příloha č. 2 – Průběh reorganizace

Příloha č. 1 – Průběh insolvenčního řízení

Příloha č. 2 – Průběh reorganizace

